

תפסיד רס"ג

לבן. ותאכרת אלי אלאן:
 (ו) פצאר לי בקר וחמיר. וגעם
 ועביד ואמא. ובעתית לאכבר
 סידי. לאגד חציאא ענדד:
 (ז) פרגע אלדסל. אלי יעקוב
 קאילין. צרנא אלי אכיד אלי
 עשו. ואדיא בה מאצי
 תלקאד. ומעה ארבע מאיה
 רגל: ח) פכיאף יעקוב. גדיא
 וציאק בה אלאמר. וקסם

ופקיד יתהון למימר. פדין תימרון.
 לרבוני לעשו. פדנן אמר עבדך יעקב.
 עם לבן דרית. ואחרית עד פען:
**וַיְהִי-לִי שׁוֹר וַחֲמֹר צֹאן
 וְעֶבֶד וְשֹׁפְחָה וְאֶשְׁלָחָה
 לְהַגִּיד לְאֲדֹנָי לְמִצְרָא־חַן
 בְּעֵינַיִךְ:** וְהוּוּ לִי תוֹרִין וַחֲמָרִין. עַן
 וְעַבְדִּין וְאִמְהָן. וּשְׁלַחִית לְחֻוָּאָה לְרַבּוֹנֵי.

לאשפחא רחמין בעינד: **וַיֵּשְׁבוּ הַמְּלֹאכִים אֶל-יַעֲקֹב
 לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל-אֲחִיךָ אֶל-עֵשָׂו וְגַם הִלְךְ
 לְקִרְאָתְךָ וְאַרְבַּע-מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ:** וְתָבוּ אֲזַגְדִּיא.
 לְוֹת יַעֲקֹב לְמִימֵר. אֲתִינָא לְוֹת אַחִיד לְוֹת עֵשָׂו. וְאִף אֲתִי לְקַדְמוֹתְךָ.
 וְאַרְבַּע מָאָה גּוֹבְרָא עִמִּיה: **וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ
 וַיַּחַץ אֶת-הָעֵם אֲשֶׁר-אִתּוֹ וְאֶת-הַצֹּאן וְאֶת-
 הַבָּקָר וְהַגְּמָלִים לְשָׁנֵי מַחֲנוֹת:** וּדְחִיל יַעֲקֹב. לְחַדָּא
 וְעַקְת לִיה. וּפְלִיג יֵת עֵמָא דְעִמִּיה. וְיֵת עֵנָא וְיֵת תוֹרֵי. וְגַמְלִיא

— כ"ט —

הרבה שור. אדם אומר לחברו בלילה קרא
 התרנגול. ואינו אומר קראו התרנגולים:
 ואשלחה להגיד לאדוני. להודיע שאני בא
 אליך: למצא חן בעיניך. שאני שלם עמך
 ומבקש אהבתך: באנו אל אחיך אל
 עשו. שהיית אומר אחי הוא. אבל הוא נוהג
 עמך כעשו הרשע. עודנו בשנאתו: **וַיִּירָא
 וַיֵּצֵר.** וַיִּירָא שְׂמָא יְהִרְגֵנּוּ. וַיֵּצֵר לוֹ אִם יְהִרְגֵנּוּ

אלא גר. אינך כדאי לשנוא אותי על ברכות
 אביך שברכני (לעיל כז כט) הוזה גביר לאחיק.
 שהרי לא נתקומה בי. דבר אחר גרתי
 בגימטריא תרי"ג. כלומר עם לבן הרשע
 גרתי ותרי"ג מצות שמרתי ולא למדתי
 ממעשיו הרעים: **וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמֹר.**
 אבא אמר לי (כז כח) מטל השמים ומשמני
 הארץ. זו אינה לא מן השמים ולא מן הארץ:
שׁוֹר וַחֲמֹר. דְרַף אַרְץ לומר על שורים

תפסיר רס"ג

אלקום אלדין מעה. ואלג'נם
 ואלבקר. ואלג'מאל עלי
 עספרין: ט) וקאל. אן גא עשו.
 אלי אחדהמא פאהלפה. צאר.
 אלעספר אלבאקי פליתה:
 י) ת'ם קאל יעקוב. יא אלאה
 גדי אברהים. ואלאה אבי
 יצחק. יא אללה אלדי קלת לי.
 ארגע אלי בלדך. ומולדך
 ואחסן אליך: יא) אגא אקל. מן

לתרתין משרין: ט) ויאמר אם-
 יבוא עשו אל-המחנה
 האחת והכהו והיה המחנה
 הנשאר לפליטה: ואמר. אם
 ייתי עשו. למשריתא חדא וימחינה.
 ותהי משריתא דתשתאר לשיבא:
 ויאמר יעקב אלהי אבי
 אברהם ואלהי אבי יצחק יהוה האמר אלי
 שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך: ואמר
 יעקב. אלהיה דאבא אברהם. ואלהיה דאבא יצחק. יי דאמר לי. תוב
 לארעד. ולילדותך ואטיב עמך: יא) קטנתתי מפל החסדים

— רס"י —

לדורון להלן (פסוק כה) ותעבור המנחה על
 פניו. לתפלה (פסוק ט) אלהי אבי אברהם.
 למלחמה והיה המחנה הנשאר לפליטה:
 ואלהי אבי יצחק. ולהלן הוא אומר
 (לא מ) ופחד יצחק, ועוד מהו שחזר והזכיר
 שם המיוחד, היה לו לכתוב האומר אלי שוב
 לארצך וגי'. אלא כה אמר יעקב לפני הקדוש
 ברוך הוא שתי הבטחות הבטחתי אחת
 בצאתי מבית אבי מבאר שבע. שאמרת לי
 (כח יג) אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי
 יצחק, ושם אמרת לי (סס טו) ושמרתיו בכל
 אשר תלך. ובבית לבן אמרת לי (לא ג) שוב
 אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואזיה עמך.
 ושם נגלית אלי בשם המיוחד לבדו. שנאמר
 (לא ג) ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ
 אבותיך וגי'. בשתי הבטחות האלו אני בא
 לפניך: יא קטנתתי מפל החסדים. נתמעטו

הוא את אחרים: ט המחנה האחת והכהו.
 מחנה משמש לשון זכר ולשון נקבה. (מכלים
 כז ג) אם תחנה עלי מחנה, הרי לשון נקבה.
 (גג ט) המחנה הנה, לשון זכר. וכן יש שאר
 דברים משמשים לשון זכר ולשון נקבה.
 (לטל יט כג) השמש יצא על הארץ, (מכלים יט ז)
 מקצה השמים מוצאו, הרי לשון זכר.
 (מ"ג ג כ) והשמש זרחה על המים, הרי לשון
 נקבה. וכן רוח (איוז ט) והנה רוח גדולה
 באה, הרי לשון נקבה. (שס) ויגע בארבע
 פנות הבית, הרי לשון זכר. (מ"א יט יא) ורוח
 גדולה וזק מפרק הרים, הרי לשון זכר
 ולשון נקבה. וכן אש (צמדז טז לה) ואש יצאה
 מאת ה', לשון נקבה. (מכלים קד ז) אש לוהט.
 לשון זכר: והיה המחנה הנשאר לפליטה.
 על פרחו פי אלהים עמו. התקין עצמו
 לשלשה דברים לדורון, לתפלה ולמלחמה.

תפסיד רס"ג

אסתחקאק גמיע אלפציל
 ואלאחסאן. אלד' צנעתה מע
 עבדך. לאן בעצאי עברת
 הד'א אלארדן. ואלאן פקד
 צאר לי עסקרין: יב) אסאלך
 אן תכלצני. מן יד אכ' מן יד
 עשו. לאני אכ'אפה. כלא יאתי
 ויקתל מן מעי. אלאם מע
 אלבנין קסאווה: יג) ואנת קלת.
 אני אחסן אליך. ואצ'יר
 נסלך כרמל אלבחר. אלד'י
 לא יחצא מן כתירה:

וּמְכַל-הָאֲמֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ
 אֶת-עַבְדְּךָ כִּי בַמֶּקְלִי
 עֲבַרְתִּי אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה
 וְעַתָּה הֵייתִי לְשָׁנֵי מַחְנוֹת:
 זְעִירֹן זְכוּתִי. מִכָּל חֲסָדֶיךָ וּמִכָּל טְבוּן.
 דְּעַבַדְתָּ עִם עַבְדְּךָ. אֲרִי יְחִידִי. עֵבְרִית יִת
 יִרְדְּנָא הַדֵּינִי. וּכְעַן הָיִיתִי לְתַרְתִּין מִשְׁרִינִי:
 יב) הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אַחִי מִיַּד
 עֲשׂו כִּי-יֵרָא אֲנֹכִי אֹתוֹ פֶּן-

יָבוֹא וְהִפְנִי אִם עַל-בָּנָיִם: שִׁיזִיבְנֵי כְעַן. מִיַּדָּא דְאַחִי
 מִיַּדָּא דְעֲשׂו. אֲרִי דְחִיל אֲנָא מִנִּיה. דְלִמָּא יִיתִי וְיִמְחִינְנִי. אֲמָא עַל
 בְּנֵיֵא: יג) וְאַתָּה אֲמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עַמְךָ וְשִׁמְתִּי
 אֶת-זֶרְעֶךָ כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא-יִסְפָּר מֵרַב: וְאַתָּה
 אֲמַרְתָּ. אוֹטְבָא אוֹטִיב עַמְךָ. וְאֲשׁוּי יִת בְּנֶךְ סְגִיֵאִין כְּחֹלָא דִּימָא. דְלֹא
 יִתְמָנוֹן מִסְגִּי: (שע"י) וְיִלֵּן שֵׁם בְּלִילָה הֵהוּא וַיִּקַּח

כש"י

יג) הֵיטֵב אֵיטִיב. הֵיטֵב בְּזִכְרוֹתָ, אֵיטִיב
 בְּזִכְרוֹת אַבוֹתֶיךָ: וְשִׁמְתִּי אֶת זֶרְעֶךָ כְּחֹל
 הַיָּם. וְהִיכֵן אָמַר לוֹ פֶּן, וְהִלָּא לֹא אָמַר
 לוֹ אֵלָא (סס כח יז) וְהִיָּה זֶרְעֶךָ כְּעֶפֶר
 הָאָרֶץ. אֵלָא שְׂאֵמַר לוֹ (כח טו) כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ
 עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ,
 וְלֹאֲבָרְהֶם אָמַר (כג יז) הֲרֵבָה אַרְבָּה אֶת
 זֶרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכֹחֹל אֲשֶׁר עַל שְׁפַת
 הַיָּם:

זְכוּתִי עַל יְדֵי הַחֲסָדִים וְהָאֲמֹת שְׁעָשִׂיתָ עִמִּי,
 לְכַף אֲנִי יֵרָא שְׂמָא מִשְׁהַבְּטָחְתָּנִי נִתְלַכְלַכְתִּי
 בְּחֶטָא וְיִגְרוּם לִי לְהַמְסֹר בְּיַד עֲשׂו: וּמִכָּל
 הָאֲמֹת. אֲמֹתַת דְּבְרִיךָ, שְׁשִׁמְרַת לִי כֹל
 הַהֲבָטָחוֹת שְׁהַבְּטָחְתָּנִי: כִּי בַמֶּקְלִי. לֹא הָיָה
 עִמִּי לֹא כְּסָף וְלֹא זָהָב וְלֹא מְקַנָּה אֵלָא מְקַלִּי
 לְבָדוֹ. וּמִדְּרַשׁ אֲגִידָה נִתֵּן מְקַלּוֹ בְּיַרְדֵּן וּנְבָקַע
 הַיַּרְדֵּן: יב) מִיַּד אַחִי מִיַּד עֲשׂו. מִיַּד אַחִי
 שְׂאִין נוֹהֵג עִמִּי כְּאֹחַ אֵלָא כְּעֲשׂו הַרְשָׁע:

זוֹלָק הַדְּקֻדּוֹק: יא) כִּי בַמֶּקְלִי. נִפְל הַדְּגֵשׁ בְּכִינּוּי (מַהֲרִ"ם): יב) הַצִּילֵנִי נָא. סִימָן מִנְצַפ"ךְ לַגְּאוּלָּה.
 וְצָרִיךְ לַעֲיִין:

תפסיר רס"ג

מִן־הַבָּא בְּיָדוֹ מִנְחָה לַעֲשׂוֹ

אֲחִיו: וְכֵן תִּמְן בְּלִילֵיָא הַהוּא. וְנִסִּיב.

מִן דְּאִיתִי בְּיָדֵיהּ תִּקְרֹבְתָא לַעֲשׂוֹ

אֲחוּהֵי: עֲזִים מֵאֲתִים

וְתִישִׁים עֲשָׂרִים רְחֵלִים

מֵאֲתִים וְאִילִים עֲשָׂרִים: עֲזִי

מֵאֲתִי. וְתִישִׁיא עֲסָרִין. רְחֵלִי מֵאֲתִי וְדִכְרִי

עֲסָרִין: גַּמְלִים מִיְנִיקוֹת וּבְנֵיהֶם שְׁלֹשִׁים פְּרוֹת

אַרְבַּעִים וּפְרִים עֶשְׂרֵה אֲתַנַּת עֲשָׂרִים וְעִירִם

עֶשְׂרֵה: גַּמְלֵי מִיְנִיקָתָא. וּבְנֵיהוֹן תְּלָתִין. תּוֹרְתָא אַרְבַּעִין וְתוֹרֵי

עֲסָרָא. אֲתַנִּי עֲסָרִין. וְעֵלֵי עֲסָרָא: וְיִתֵּן בְּיַד־עַבְדּוֹ עֶדֶר

(יד) פִּבְּאֵת תִּם תִּלְךְ אֱלִילֵהּ. וְעֹזֵל מִמָּא גָא בְּהַ. הַדִּיָּה לַעֲשׂוֹ אֲכִיָּה: טו) מֵאִיתִין עֲנֹ. וְעֲשָׂרִין תִּים. מֵאִיתִין נַעְגָה וְעֲשָׂרִין כֶּבֶשׂ: טז) תִּלְאֲתִין נֶאֱקָה. מְרַצְעָה מַע אֱוִלְאֲדֵהָא. אַרְבַּעִין בְּקָרָה וְעֶשְׂרֵה תִירָאן. עֲשָׂרִין אֲתַאן וְעֶשְׂרֵה גְחָאֵשׁ: יז) וְאֲעֵטִי דִאֲלֹךְ עֲבִידֵהּ.

— כ"ט —

נִרְאָה בְּעֵינֵי שְׁלֹמֹדֵנוּ מִכָּאן שְׂאִין הַעֹנָה שׁוּה בְּכָל אָדָם אֲלֵא לְפִי טוֹרַח הַמְּטַל עֲלֵיו, שְׂמַצִּינוּ כָּאן שְׂמֶסֶר לְכָל תִּישׁ עֶשְׂרֵה עֲזִים, וְכֵן לְכָל אֵיל, לְפִי שְׁהֶם פְּנוּיִם מִמְּלֶאכָה, וְרָכְן לְהַרְבּוֹת בְּתִשְׁמִישׁ לְעֵבֶר עֶשֶׂר נְקֻבוֹת, וּבְהֶמְהָ מִשְׁנַת־עֶבְרָה אֵינָה מְקַבֶּלֶת זָכָר, וּפְרִים שְׁעוֹסְקִין בְּמֶלֶאכָה לֹא מְסַר לְזָכָר אֲלֵא אַרְבַּע נְקֻבוֹת, וְלַחֲמוֹר שְׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה שְׁתֵּי נְקֻבוֹת לְזָכָר, וְלַגְּמֵלִים שְׁהוֹלְכִים דֶּרֶךְ יוֹתֵר רְחוֹקָה נְקֻבָּה אַחַת לְזָכָר: טו) גַּמְלִים מִיְנִיקוֹת טו) שְׁלֹשִׁים. וּבְנֵיהֶם עֲמָהֶם. וּמְדַרְשׁ אַגְדָּה וּבְנֵיהֶם בְּנֵי־אֵהֶם, זָכָר כְּנֶגֶד נְקֻבָּה, וְלְפִי שְׂצֻנוּעַ בְּתִשְׁמִישׁ לֹא פְרָסְמוּ הַכְּתוּב: וְעִירִים. חֲמוֹרִים וְזָכָרִים: יז) עֶדֶר עֶדֶר לְבָדוֹ.

יז הַבָּא בְּיָדוֹ. בְּרִשׁוֹתוֹ, וְכֵן (כַּמְדַּבֵּר כ"ט) וַיִּקַּח אֶת כָּל אֲרָצוֹ מִיָּדוֹ. וּמְדַרְשׁ אַגְדָּה מִן הַבָּא בְּיָדוֹ אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת, שְׂאָדָם צָר בְּצָרוֹר וְנוֹשָׂאֵם בְּיָדוֹ. דְּבַר אַחַר מִן הַבָּא בְּיָדוֹ מִן הַחֲלִין, שְׂנַטְל מַעֲשֵׂר, כְּמָה דְּאֲתָ אָמַר (כ"ט) עֶשֶׂר אֲעֶשְׂרֵנוּ לָךְ, וְהִדְר לְקַח מִנְחָה: טו) עֲזִים מֵאֲתִים וְתִישִׁים עֲשָׂרִים. מֵאֲתִים עֲזִים צְרִיכוֹת עֲשָׂרִים תִּישִׁים, וְכֵן בְּלָם, הַזְּכָרִים כְּדִי צוֹרֵךְ הַנְּקֻבוֹת. וּבְבִרְאֵשִׁית רַבָּה (טו) ז) דוֹרֵשׁ מִכָּאן לְעֹנָה הַאֲמוּרָה בְּתוֹרָה, הַטִּילִים בְּכָל יוֹם, הַפּוֹעֲלִים שְׁתֵּים בְּשַׁבָּת, הַחֲמֻרִים אַחַת בְּשַׁבָּת, הַגְּמֵלִים אַחַת לְשִׁלְשִׁים יוֹם, הַסְּפָנִים אַחַת לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים. וְאֵינִי יוֹדֵעַ לְכֹחַן הַמְּדַרְשׁ הַזֶּה בְּכוּוֹן. אַף

זֶלֶק הַדְּמִקְדוּק: טו) וְעִירִם עֶשְׂרֵה. כֹּא הַעִי"ן בְּשׁוֹא לְבָדוֹ. וְכֵן וְעֶצוֹר בְּמִלִּין. רַד"ק (מַהֲרַ"ם):

תפסיר רס"ג

קטיעא קטיעא עלי תדה. וקאל להם תקדמוני. וצירי פרגה. בין קטיע וקטיע: יח) ואמר אלאל קאילא. אן פאגאך עשו אכי. וסאלך קאילא. למן אנת ואלי אין תמציי. ולמן הולאי אלדין בין ידי: יט) פקל לעבדך ליעקוב. הדא הדייה מבעותיה. לסידי לעשו. והודיא הו איצא וראנא: כ) ואמר אלתיאני

עֶדְר לְבָדוּ וַיֹּאמֶר אֵל-
עֲבָדָיו עֲבְרוּ לִפְנֵי וְרוּחַ
תְּשִׁימוּ בֵּין עֶדְר וּבֵין עֶדְר:
וַיֵּהב בַּיַד עֲבֹדָהּ. עֶדְרָא עֶדְרָא
בְּלַחְדוּהָ. וַאֲמַר לְעֲבֹדָהּ עֲבְרוּ קְדָמִי.
וְרוּחָא תְּשׁוּן. בֵּין עֶדְרָא וּבֵין עֶדְרָא:
וַיֵּצֵא אֶת הָרֵאשׁוֹן לֵאמֹר
כִּי יִפְגַּשְׁךָ עֲשׂו אָחִי וּשְׂאֵלְךָ

לֵאמֹר לְמִי-אַתָּה וְאָנֹכָה תִּלְךָ וְלִמִּי אֵלֶּה לְפָנֶיךָ:
וּפְקִיד יֵת קְדָמָה לְמִימַר. אָרִי יַעֲרַעַנְךָ עֲשׂו אָחִי. וַיִּשְׂאֵלְךָ לְמִימַר.
דְּמֵן אַתְּ וּלְאֵן אַתְּ אָזִיל. וּדְמֵן אֲלֵין דְּקַדְמְךָ: יט) וַאֲמַרְתָּ
לְעֲבָדְךָ לְיַעֲקֹב מִנְחָה הוּא שְׁלוּחָה לְאֲדָנִי
לְעֲשׂו וְהִנֵּה גַם-הוּא אַחֲרֵינוּ: וְתִימַר דְּעֲבָדְךָ דְיַעֲקֹב.
תְּקַרְבְּתָא הִיא דְּמִשְׁלָחָא. לְרַבּוּנֵי לְעֲשׂו. וְהָא אָף הוּא אָתִי בְּתַרְנָא:
כ) וַיֵּצֵא גַם אֶת-הַשְּׁנַי גַם אֶת-הַשְּׁלִישִׁי גַם אֶת-

כס"י

(לטיל לא מג) וכל אשר אתה רואה לי הוא שלי הוא. (תכליס כד 6) לה' הארץ ומלוואה שלי-ה': יט) ואמרת לעבדך ליעקב. על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון ששאלת (פסוק יז יח) למי אתה לעבדך ליעקב אני ותרגומו דעבדך דיעקב וששאלת (פסוק יז יח) ולמי אלה לפניה, מנחה היא שלוחה וגוי: והנה גם הוא. יעקב:

כל מין ומין לעצמו: עברו לפני. דרך יום או פחות, ואני אבא אחריכם: ורוח תשימו. עדר לפני חברו מלא עין, כדי להשביע עינו של-רשע ולתתהו על רבוי הדורון: יח למי אתה. שלמי אתה, מי שולחך, ותרגומו דמן את: ולמי אלה לפניך. ואלה שלפניך שלמי הם, למי המנחה הזאת שלוחה. למ"ד משמשת בראש התבה במקום של, כמו

זולק הדקדוק: כ) כי יפגשך עשו אחי. אין בגימ"ל געיא ככל התיגאן והשוא נח. וזו פילג בן אשר ובן נפתלי וזוהי סברת בן אשר. עיין במחברת: למי אתה. תיבת אתה בא בפתח ומלעיל כלי הפסק וזקף, אבל היא מועמדת בטעם (מהר"ב):

תפסיר רס"ג

איציא כד'אך. ואלת'אלת' וסאיר אלמאציין מע אלקטוע קאילא. כד'א קולו לעשו . אד'א ואפיתמוה: כא) וקולו איציא והוד'א עבדך יעקוב וראנא. לאנ'ה קאל אתרצ'אה אולא. באלהדי'ה אלמתקד'מה בין יד'י. ובעד ד'אלך אנצ'ר אל'י וגה'ה. לעלה אן ישפעני: כב) פתקד'מת'ה אלהדי'ה אולא. וד'ו באת תלך אללילה פי אלעספר: כג) וקאם פי תלך

כָּל־הַהֲלָכִים אַחֲרֵי הָעֲדָרִים
לֵאמֹר כִּדְבַר הַזֶּה תִּדְבְּרוּן
אֶל־עֵשָׂו בְּמִצְאֲכֶם אֹתוֹ:
וּפְקִיד אַף יֵת תִּנְנָא. אַף יֵת תְּלִיתָאָה.
אַף יֵת כָּל דְּאֲזִלִּין. בְּתַר עֲדָרָא לְמִימַר.
כְּפִתְגָמָא הַדִּין תִּמְלִלֹן עִם עֵשָׂו. כִּד
תִּשְׁכַּחוּן יִתִּיה: כא) וְאִמְרֹתֶם גַּם
הִנֵּה עֲבַדְךָ יַעֲקֹב אַחֲרֵינוּ
כִּי־אָמַר אֲכַפְּרָה פָּנָיו
בַּמְּנַחָה הַהֲלֵכֶת לְפָנָי וְאַחֲרֵי־כֵן אֲרֹאֶה פָּנָיו
אוֹלֵי יֵשָׂא פָּנָיו: וְתִימְרוּן. אַף. הָא. עֲבַדְךָ יַעֲקֹב אֶתִּי בְּתִרְנָא.
אַרִי אָמַר אֲנִיחֲנִיה לְרוּגְזִיה. בְּתִקְרוּבְתָא דְּאֲזִלָּא קְדָמִי. וּבְתַר כֵּן אֲחוּי
אֲפוּהִי. מָאִים יִסֵּב אֲפִי: כב) וְתַעֲבֹר הַמְּנַחָה עַל־פָּנָיו
וְהוּא לֵן בְּלִילָה־הַהוּא בַּמְּנַחָה: וְעִבְרַת תִּקְרוּבְתָא עַל
אֲפוּהִי. וְהוּא בְּתַ בְּלִילָה־הַהוּא בַּמְּשֻׁרִיתָא: כג) וַיִּקָּם | בְּלִילָה
הוּא וַיִּקָּח אֶת־שְׁתֵּי נַשְׂוֹ וְאֶת־שְׁתֵּי שַׁחְתָּיו

— כש"י —

כא) אַכְפְּרָה פָּנָיו. אַבְטֵל רְגִזוּ וְכֵן (ישעיה כח יא) לְכַפּוּרֵי יְדָה בְּהַהוּא גְבָרָא. וְגַם בְּלִשׁוֹן
וְכַפֵּר בְּרִיתְכֶם אֶת מוֹת, (שם מו יא) לֹא
תוּכְלִי כְּפָרָה. וְנִרְאָה בְּעֵינַי שְׁכַל כְּפָרָה
שְׂאֲצֵל עוֹזֵן וְחֻטָּא וְאֲצֵל פְּנִים בְּלֵן לִשׁוֹן קְנוּחַ
וְהַעֲבָרָה הָאָה וְלִשׁוֹן אֲרָמִי הוּא הַרְבָּה
בְּתַלְמוּד (צ"מ כד ט) וְכַפֵּר יְדָה, (גיטין נו ט) בְּעֵי

זולק הדקדוק: כְּמִצְאֲכֶם אֹתוֹ. הַמ"ם כחולם והצד"י בפתח להרחיב על האל"ף ולבאר
המלה. ולולי זה היה המ"ם בקמץ חטף והצד"י בשוא:

תפסיר רס"ג

אללילה. ואכיד' זוגתיה
 ואמתיה. ואחודי עשר אבנא
 לה. ועבר בהם עבר יבק:
 (כד) פאכיד'הם. ועבר בהם
 אלואד. ועבר בגמיע מאלה:
 (כד) פבקי יעקוב (י"ג פי דאלך
 אלגאנב) וחדה. פצארעה
 שכצא. אלי מטלע אלפגר:
 (כו) פלמא ראוי אנה לם וטיקה.
 דנא בחק ורכה. פזאל חק ורך
 יעקוב. פי מצארעתה לה:

וְאֶת־אֶחָד עֶשֶׂר יִלְדֵיו
 וַיַּעֲבֹר אֶת מֵעַבְרַיִם יַבֶּק: וְקָם
 בְּלִילְיָא הוּא. ודבר. ית תרתין נשוהי וית
 תרתין לחינתיה. וית חד עסר בנוהי.
 ועבר. ית מעבר יובקא: כד ויקחם
 וַיַּעֲבֹר אֶת־הַנַּחַל וַיַּעֲבֹר
 אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ: ודברנון. ואעברנון
 ית נחלא. ואעבר ית דליה: כד וייתר

יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאבֶּק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר:
 ואשתאר יעקב בלחודוהי. ואשתדל גוברא עמיה. עד דסליק צפרא:
 כד וירא כי לא יכל' לו ויגע בכף-ירכו ותקע
 כף-ירך יעקב בהאבקו עמו: וחזא. ארי לא יכיל ליה.
 וקריב בפתי ירביה. וזע פתי ירפא דייעקב. באשתדלותיה עמיה:
 כד ויאמר שלחני כי עליה השחר ויאמר לא

— כס"י —

ולשון ארמי הוא. בתר דאביוו בה. ואבק לה
 מיבק. לשון עניבה. שפן דרך שנים
 שמתעצמים להפיל איש את רעהו
 שחובקו ואובקו בורועותיו. ופירשו רבותינו
 זכרונם לברכה שהוא שרו של-עשו:
 כו ויגע בכף ירכו. קלית הירך התקוע
 בקלבוסית קרוי כף על שם שהבשר שעליה
 כמין כף של-קדרה: ותקע. נתקעקעה
 במקום מחברתה. ודומה לו (ימיכ ו ט) פן
 תקע נפשי ממך. לשון הסרה. ובמשנה
 לקעקע ביצתו. לשרש שרשיה: כו כי עליה
 השחר. וצריך אני לומר שירה ביום:

ומדרש אגדה על פניו אף הוא שרוי בכעס.
 שהיה צריך לכל זה: כו ואת אחד עשר
 ילדיו. ודינה היכן הייתה. נתנה בתבה ונעל
 בכניה שלא יתן בה עשו עיניו. ולכף נענש
 יעקב שמנעה מאחיו שמא תחזירנו למוטב.
 ונפלה ביד שכם: יבק. שם הנדה:
 כד את אשר לו. הבהמות והמטלטלין. עשה
 עצמו כגשר. נוטל מכאן מניח כאן: כה וייתר
 יעקב. שכח פנים קטנים וחזר עליהם:
 ויאבק איש. מנחם פריש ויתעפר איש. לשון
 אבק. שהיו מעלים עפר בגליהם על ידי
 נענועם. ולי נראה שהוא לשון ויתקשר.

תפסיר רס"ג

כז) פלמא טלע אלפגר קאל אטלקני אד' קד טלע אלפגר. קאל לא אטלקד דיון אן תבארבני: כח) קאל לה מא אסמך. קאל יעקוב: כט) קאל. לא יסמי אסמך אבדא (קרי: אבדאן) יעקוב פקט. אלא אסראיל. לאנד תרווסת ענד אללה. וענד אלנאס וטקת דיאלד: ל) פסאלה יעקוב. וקאל אכברני מא אסמך. קאל מא סואלך ען אסמי. למא בארפה ת'ם: לא) פסמי יעקוב. אסם

אֶשְׁלַחְךָ כִּי אִם-בְּרַכְתָּנִי:
וְאָמַר שְׁלַחְנִי. אָרִי סְלִיק עֲפָרָא. וְאָמַר
לֹא אֶשְׁלַחְךָ. אֱלֹהִין בְּרִיכְתָּנִי:
וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה-שִּׁמְךָ
וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: וְאָמַר לִיה מִן שִׁמְךָ.
וְאָמַר יַעֲקֹב: כֵּן וַיֹּאמֶר לֹא
יַעֲקֹב יֹאמֶר עוֹד שִׁמְךָ כִּי
אִם-יִשְׂרָאֵל כִּי-שָׂרִית עִם-
אֱלֹהִים וְעַם אַנְשִׁים וְתוֹכַל:
וְאָמַר. לֹא יַעֲקֹב יתֹאמֶר עוֹד שִׁמְךָ. אֱלֹהִין יִשְׂרָאֵל. אָרִי רַב אֵת קְדָם
י. וְעַם גּוֹבְרִיא וִיכִילְתָּא: וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר
הַגִּידָה נָא שִׁמְךָ וַיֹּאמֶר לְמָה זֶה תִּשְׁאַל לְשִׁמִּי
וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שֵׁם: וַשִּׁאֵל יַעֲקֹב. וַאֲמַר חוּ כָעֵן שִׁמְךָ. וַאֲמַר.
לְמָה דָּנֵן אֵת שִׁאֵל לְשִׁמִּי. וּבְרִיךְ יִתִּיה תַּמּוֹן: ס"ג ט"ז בספרי תוס' (עליו)
לֹא וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנִיאל כִּי-רָאִיתִי
אֱלֹהִים פָּנִים אֶל-פָּנִים וְתַנְצֵל נַפְשִׁי: וַקְרָא יַעֲקֹב.

כס"י

ברכתני. הודה לי על הברכות שברכני אבי, שעשו מערער עליהן: כט לא יעקב. לא יאמר עוד שהברכות באו לך בעקבה וברמיה כי אם בשררה ובגלוי פנים, וסופך שהקדוש ברוך הוא נגלה עליך בבית אל ומחליף את שמך, ושם הוא מברכך, ואני שם אהיה ואודה לך עליהן, וזהו שכתוב (כוסע יז ט) וישר אל מלאך ויכל בכה ויתחנן לו, בכה המלאך ויתחנן לו, ומה נתחנן לו (סס) בית אל ומצאנו ושם ידבר עמנו, המתן לי עד שידבר עמנו שם, ולא רצה יעקב, ועל כרחו הודה לו עליהן, וזהו (פסוק ט) ויברך אותו שם, שהיה מתחנן להמתין לו ולא רצה: ועם אנשים. עשו ולבן: ותוכל. להם: ל למה זה תשאל. אין לנו שם קבוע, משתנין שמותינו, הכל לפי מצות עבודת

תפסיר רס"ג

אלמוצ'ע פניאל. קאזלא אני
ראית מלך אללה שפאהא.
ותכלצת נפסי: לב) פאשרקת
לה אלשטס. כמא עבר פנואל.
וכאן אלי וקתה דאך יצלע מן
ורכה: לג) לד'לך. לא יאכלון
בני אסראיל ערק אלנסא.
אלד'י מע חק אלורד. אלי
הדיא אליום. למא דנא בחק
ורד יעקוב. בערק אלנסא:
לג א) ת'ם רפע יעקוב עינאה.
פראי' פאדיא עשו אקבל.
ומעה ארבע מאיה רגל. וקסס

שְׁמָא דְאֶתְרָא פְּנִיָּאל. אַרְי חֲזִיתִי
מִלְאָכָא דִּי אֲפִין בְּאֲפִין. וְאֶשְׁתִּיזְבַּת
נַפְשִׁי: לָב וַיִּזְרַח-לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ
כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת-פְּנוּאֵל
וְהוּא עִלְעַ עַל-יָרְכוּ: וְדִנַּח
לִיה שִׁמְשָׁא. בְּד עֶבֶר יֵת פְּנוּאֵל. וְהוּא
מִטְלַע עַל יֶרְפִּיָּה: לָג עַל-כֵּן לֹא-
יֵאכְלוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-גִּיד
הַנְּשֵׂה אֲשֶׁר עַל-כַּף הַיָּרֵךְ.
עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף-

יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנְּשֵׂה: עַל כֵּן. לֹא אֶכְלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת
גִּידָא נְשִׂיא. דְּעַל פְּתֵי יֶרְכָא. עַד יוֹמָא הַדִּין. אַרְי קְרִיב בְּפִתֵי יֶרְכָא
דִּיעֲקֹב. בְּגִידָא נְשִׂיא: לָב * וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיֵּרָא
וְהִנֵּה עֲשׂוּ בָּא וְעַמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיַּחֲזִק
אֶת-הַיְלָדִים עַל-לֵאָה וְעַל-רָחֵל וְעַל שְׁתֵּי
הַשְּׂפָחוֹת: וּזְקַף יַעֲקֹב עֵינֹהֵי. וַחֲזָא וְהָא עֲשׂוּ אֶתִּי. וְעַמִּיָּה.

— רס"ג —

השליחות שאנו משתלחים: לז' וזרח לו
השמש. לשון בני אדם הוא, כשהגענו
למקום פלוני האיר לנו השחר, והו פשוטו.
ומדרש אנדה וזרח לו לצרפו, לרפאות
את צלעתו, כמה דתימא (מלאכי ג כ)
שמש צדקה ומרפא בכנפיה, ואותן שעות
שמיהרה לשקוע בשבילו כשיצא מבאר

שבע, מהרה לזרוח בשבילו: והוא צלע.
והוא היה צולע בשורקה השמש:
לג גיד הנשה. ולמה נקרא שמו גיד
הנשה, לפי שנשה ממקומו ועלה, והוא
לשון קפיצה, וכן (יכמיס נא ל) נשתה
גבורתם, וכן (לקמן נא נא) כי נשני אלהים את
כל עמלי:

זולק הדקדוק: * והנה עשו בא. אין כאן פסיק בכל הספרים שבדקתי. גם בספרי הדפוס לא
נמצא ועיקר:

תפסיר רס"ג

אלאולאדה. עלי לאה ועלי רחל. ואלאמתין: ב) פציר אלאמתין ואלאדהמא אולא. ולאה ואלאדהמא אכירא. ורחל ויוסף בעד דיאלף: ג) והו תקדמהם. וסגד עלי אלארץ. סבע מראר. אלי אן דנא מן אכיה: ד) פחאציר עשו תלקאה פעאנקו. ואנכב עלי ענקו וקבלה. ובכיא: ה) פרפע עיניה. וראי אלנסא

ארבע מאה גוברא. ופליג ית בניא. על לאה ועל רחל. ועל תרתין לחינתא: **וַיִּשֶׂם אֶת־הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת־יְלִדֵיהֶן רֵאשֵׁנָה וְאֶת־לֵאָה וְיְלִדֵיהָ אַחֲרָנִים וְאֶת־רַחֵל וְאֶת־יוֹסֵף אַחֲרָנִים:** וְשׂוּי ית לחינתא. וית בניהון קדמותא. וית לאה ובנהא בתראין. וית רחל וית יוסף בתראין: **וְהוּא עָבַר לְפָנֵיהֶם**

וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה שִׁבְעַ פַּעַמִּים עַד־גֻּשְׁתּוֹ עַד־אֶחָיו: והוא עבר קדמיהון. וסגיד על ארעא שבע זמנין. עד מקרביה לות אחוהי: **וַיִּרְץ עֲשׂו לְקִרְאָתוֹ וַיַּחְבְּקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל־צוּאָרָיו וַיִּשְׁקֵהוּ וַיִּבְכּוּ:** ורהט עשו לקדמותיה וגפפיה. ונפל על צוריה ונשקיה. ובכו: **וַיִּשָּׂא אֶת־עֵינָיו וַיִּרְא אֶת־הַנָּשִׁים וְאֶת הַיְלָדִים וַיֹּאמֶר מִי־אַלֶּה לָךְ וַיֹּאמֶר הַיְלָדִים אֲשֶׁר־חָנַן אֱלֹהִים אֶת־עַבְדְּךָ:** וזקף ית עינוהי. וחזא ית נשיא וית בניא. ואמר מן אלין לך. ואמר.

— כס"י —

דספרי (כעלותן סט). יש שדרשו נקדה זו לומר שלא נשקו בכל לבו. אמר ר' שמעון בן יוחאי הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו: כ מי אלה לך. מי אלה להיות שלך:

לג 3 ואת לאה וילדיה אחרנים. אחרון אחרון חביב: ג עבר לפניהם. אמר אם יבא אותו רשע להלחם, ילחם בי תחלה: ד ויחבקהו. נתגלגלו רחמיו בשראהו משתחוה כל השתחוואות הללו: וישקהו. נקוד עליו, ויש חולקין בדבר הזה בברייתא

זולק הדקדוק: ג עד גשתו עד אחיו. תרגום אונקלוס לות:

תפסיד רס"ג

ואלאולאד. קאל מן האולי
 מעד. פקאל. אלאולאד אלדין
 רזקתם אלה עבדך:
 (ו) פתקדמתא אלאמתין,
 ואולאדקן וסגדו: (ז) פתקדמת
 לאה איצא. ואולאדהא וסגדו.
 ובעד דאלך תקדמ. יוסף ורחל
 וסגדו: (ח) פקאל. למא לך גמיע
 אלעספר אלדי פאגיתיה. קאל.
 לאגד חצאא ענד סיידו:
 (ט) קאל עשו מוגוד לי אכתיר
 מן דאלך. בק לך יא אכי
 מאלך: (י) קאל יעקוב. לא יא

בניא: דחן יי ית עבדך: **(רביעי)**
והגשן השפחות הנה
וילדיהן ושתחווין: וקריבא
 לחינתא. אנין ובניהון וסגידן: **והגש**
גם-לאה וילדיה ושתחוו
ואחר נגש יוסף ורחל
ושתחוו: וקריבת אף לאה. ובנהא
 וסגידו. ובתר בן. קריב. יוסף ורחל
 וסגידו: **ויתאמר מי לך כל**

המחנה הזה אשר פגשתי ויתאמר למצא-חן
בעיני אדני: ואמר. מא לך. כל משריתא הדא דערעית. ואמר.
 לאשכחא רחמין בעיני רבונני: **ויתאמר עשו יש-לי רב**
אחי יהי לך אשר-לך: ואמר עשו אית לי סגי. אחי. אצלח
 בדילך: **ויתאמר יעקב אל-נא אם-נא מצאתי חן**

— רס"י —

מוליכי המנחה. ומדרשו פתות שלמלאכי
 פגע, שהיו דוחפין אותו ואת אנשיו, ואומרים
 להם של-מי אתם, והם אומרים להם
 שלעשו, והן אומרים הכו הכו, ואלו אומרים
 הניחו בנו של-יצחק הוא, ולא היו משגיחים
 עליו, בן בנו של-אברהם הוא, ולא היו
 משגיחים, אחיו שליעקב הוא, אומרים להם
 אם בן משלנו אתם: ט יהי לך אשר לך.

נגש יוסף ורחל. בכלן האמהות נגשות
 לפני הבנים, אבל ברחל יוסף נגש לפנייה,
 אמר אמי יפת תאר, שמא יתלה בה עיניו
 אותו רשע, אעמד כנגדה ואעפכנו
 מלהסתכל בה, מפאן זכה יוסף לברכת
 (מט כג) עלי עין: ח מי לך כל המחנה. מי
 כל המחנה אשר פגשתי שהוא שלך, כלומר
 למה הוא לך, ופשוטו שלמקרא [נאמר] על

זולק הדקדוק: ואחר נגש יוסף. תיבת נגש בתביר בכל התיגאן לא במארכה:
 ה אשר פגשתי. הגימ"ל בקמץ כדינו. גם לא נמנה בכלל פתחין באתנח עיין כמוסרה ובמחברת.
 וכ"כ הרמ"ל דלא כדפוסים והוא טעות:

תפסיר רס"ג

סלידי אן וגדת חציאא ענדך. אקבל הדייני מן ידי. פאני קד ראית וגהך. כרויא (קרי: כרויא) וגה אלאשארף פארץ עני: יא) אקבל הדייני אלתי גבת לך. פאן אללה קד ראפני ומגוד לי אפטר מן דאלך. פאלח עליה חתי קבלהא: יב) קאל לה. נרחל ונמצי.

**בְּעֵינַיִךְ וּלְקַחַת מִנְחָתִי מִיָּדַי
כִּי עַל-פֶּן רְאִיתִי פָּנֶיךָ
כִּרְאֵת פְּנֵי אֱלֹהִים וְתָרַעְנִי:
וַאֲמַר יַעֲקֹב. בְּבָעוּ אִם פָּעַן אֲשַׁבְּחִית
רַחֲמִין בְּעֵינְךָ. וְתִקְבִּיל תִּקְרֹבֹתַי מִן
יָדַי. אָרִי עַל פֶּן חֲזִיתָנוּן לְאַפְךָ.
כְּחִיזוֹן אִפִּי רַבְּרַבִּיא וְאֶתְרַעִית לִי:
**קַח-נָא אֶת-בְּרַכְּתִי אֲשֶׁר הֵבֵאת לָךְ כִּי
חַנְּנִי אֱלֹהִים וְכִי יֵשׁ-לִי-כֹל וַיִּפְּעֶר-בּוֹ וַיִּקַּח:
קִבִּיל פָּעַן יְת תִּקְרַבְתִּי דְאֶתִיתִיאַת לָךְ. אָרִי רַחִים עָלַי יי וְאָרִי
אִית לִי כּוֹלָא. וְאֶתְקִיף בֵּיה וְקִבִּיל: יב וַיֹּאמֶר נִסְעָה
וְנִלְכָה וְאִלְכָה לְנִגְדָךְ: וַאֲמַר נָטוּל וְנִהְךָ. וְאֶהְךָ לְקַבְּלָךְ:****

— כ"ט —

ויברך יעקב את פרעה, (מ"ז יח ט) עשו אתי ברכה, דסנחריב. וכן (ס"ז ט י) לשאל לו לשלום ולברכו, דתועי מלך חמת, בלם לשון ברכת שלום הן שפורין בלע"ז שלוני"ר [לשאול בשלום]. אף זו ברכתי מו"ן שלוני"ר: **אשר הבאת לך.** לא טרחת בה, ואני יגעתי להגיעה עד שבאה לך: **חנני.** נו"ן ראשונה מדגשת לפי שהיא משמשת במקום שתי נוני"ן, שהיה לו לומר חנני, שאין חנן בלא שתי נונין, והשלישית לשמוש כמו עשני, ובדני: **יש לי כל.** כל ספוקי, ועשו דבר בלשון גאדה (פסוק ט) יש לי רב, יותר ויותר מכדי צרפי: **יבנסעה.** כמו (סכליס קל ז) שמעה, שהוא כמו שמע, אף כאן נסעה כמו נסע, והנו"ן יסוד בתבה, ותרגומו טול ונהך, עשו אמר ליעקב נסע מכאן ונהך: **ואלכה לנגדה.** בשוה לך, טובה זו אעשה לך

כאן הודה לו על הברכות: **יאל נא.** אל נא תאמר לי כן: **אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על פן ראיתי פניך וגי.** כי כדאי והגון לך שתקבל מנחתי על אשר ראיתי פניך, והן חשובין לי כראית פני המלאך שראיתי שר שלך, ועוד על שנתרצית למחול סרחני, ולמה הזכיר לו ראית המלאך, כדי שיתגרא המנו ויאמר ראה מלאכים ונצול, איני יכול לו מעתה: **ותרעני.** נתפיסת לי, וכן כל רצון שבמקרא לשון פיוס, אפיימיני"ט בלע"ז (ויקרא כז ט) כי לא לרצון יהיה לכם, הקרבנות באות לפיס ולרצון, וכן (משלי י טז) שפתי צדיק ידעון רצון, יודעים לפיס ולרצות: **יא ברכתי.** מנחתי, מנחה זו הבאה על ראית פנים ולפרקים אינה באה אלא לשאילת שלום, וכל ברכה שהיא לראית פנים, כגון להלן (מז י

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲדֹנָי יְדַע
כִּי־הִילָדִים רַפִּים וְהֵצֵאןִי
וְהִבְקֵר עָלוֹת עָלַי וּדְפָקוֹם
יוֹם אֶחָד וּמֵתוּ כָּל־הֵצֵאןִי:
 וַאֲמַר לִיה. רבוני ידע ארי ינקיא רפיכין.
 וענא ותורי מינקתא עלי. אם אדחוקנון
 יומא חד. וימותון כל ענא:
יַעֲבֹר־נָא אֲדֹנָי לִפְנֵי
עַבְדּוֹ וְאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי

תפסיר רס"ג
 ואסיר מעד: יג) קאל לה. סידי
 יעלם אן אלאולאד רכיץ.
 ואלג'נם ואלבקר מרצ'עאת
 ענדי. פאן כדדתהא יומא
 ואחדא. תמאות פתיר מנהא:
 (ד) יתקדם סידי קדאם עבדיה.
 ואנא אסוקהם ריודא. בסבב
 אלמלך אלדי מעי ומן אגל
 אלאולאד. אלי אן אגי
 אלי סידי אלי אלשראה:
 טו) קאל. פאכילף מעד מן

לְרַגְלֵי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־לִפְנֵי וּלְרַגְלֵי הַיְלָדִים עַד
אֲשֶׁר־אָבָא אֶל־אֲדֹנָי שְׁעִירָה: יעבר פען רבוני קדם
 עבדיה. ואנא אדבר בנית. לרגל עבדתא דקדמי ולרגל ינקיא. עד;
 דאיתי לות רבוני לישעיר: טו) **וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֵיצִיגָה־נָא**

— רס"י —

(צמדזכ ט ח) אשמעה: לאטי. לאט שלי. לשון
 נחת (ישעי ס ו) ההולכים לאט, (ש"צ יח ס)
 לאט לי לנער. לאטי הלמד מן היסוד ואינה
 משמשת. אתנהל נחת שלי: לרגל
 המלאכה. לפי צורך הליכת רגלי המלאכה
 המטלת עלי להוליה: ולרגל הילדים. לפי
 רגליהם שהם יכולים לילה: עד אשר אבא
 אל אדני שעירה. הרחיב לו הדרך, שלא
 היה דעתו ללכת אלא עד סכות. אמר אם
 דעתו לעשות לי רעה ימתין עד בואי אצלו,
 והוא לא הלה. ואימתי ילה, בימי המשיח.
 שנאמר (עוזדיכ א כה) ועלו מושעים בחר ציון

שאאריף ימי מהלכתי ללכת לאט באשר
 אתה צריף, וזהו לנגדך. בשעה לה: יג עלות
 עלי. הצאן והבקר שהן עלות מטלות עלי
 לנהלן לאט: עלות. מגדלות עולליהן, לשון
 (איכב ז יב) עולל ויונק, (ישעי ס כ) עול ימים,
 (שמואל א' ו י) ושתי פרות עלות, וזלע"ז
 אינפנטיי"ש ודפקום יום אחד. ליגעם בדרך
 במרוצה, ומתו כל הצאן: ודפקום. כמו
 (ש"ש כ ג) קול דודי דופק, נוקש בדלת:
 יד יעבר נא אדני. אל תאריף ימי הליכתך,
 עבור כפי דרכך ואף אם תתרחק: אתנהלה.
 אתנהל, ה"א יתרה כמו (לעיל יח כה) ארדה,

זולק הדקדוק: "אדני ידע כי הילדים רכים. תיבת ידע בפשטא אחת והיא מלרע: "ואני
 אתנהלה לאטי. האל"ף מועמד בגעיא והנו"ן בקמץ. וכ"ה בקצת דפוסים:

תפסיר רס"ג

אלקום אלדאי מעי. קאל למא דיא וגדת כל הדיא אלחציא ענד סיידוי טז) פרגע עשו פי דיאלד אליום. אלוי טריקה אלוי אלשראה: יז) ויעקוב רחל אלוי סכות. פבנא לה ביתא. וצנע למאשיתה ערישא. לדילד סמי דיאלד אלמוצע סכות: יח) פדכיל יעקוב סאלמא אלוי קריה נאבלס. אלתי פי בלד כנען. פי מגיה מן פדן ארם. ונזל קבאלה אלקרניה:

עֲמַך מִן־הָעַם אֲשֶׁר אֲתִי
וַיֹּאמֶר לְמָה זֶה אֲמַצְא־חַן
בְּעֵינַי אֲדֹנָי: וַאֲמַר עֲשׂו. אֲשַׁבּוּק
כָּעֵן עֲמַך. מִן עַמָּא דְעַמִּי. וַאֲמַר לְמָא
דְנָן: אֲשַׁבַּח רַחֲמִין בְּעֵינַי רַבּוּנִי:
וַיֵּשֶׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֲשׂו
לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה: וְתַב בַּיּוֹמָא
הַהוּא עֲשׂו. לְאוֹרְחִיהָ לְשַׁעִיר:
וַיַּעֲקֹב נֹסַע סֶלְתָּהּ וַיִּבֶן
לוֹ בַּיִת וּלְמַקְנֶיהוּ עָשָׂה סֶלְתָּהּ עַל־כֵּן קָרָא שֵׁם־

הַמָּקוֹם סְכוֹת: וַיַּעֲקֹב נָטַל לְסְכוֹת. וּבָנָא לִיהָ בֵּיתָא. וְלִבְעִירָהּ

עבד מטלן. על כן קרא שמייה דאתרא סכות: ס

וַיָּבֵא יַעֲקֹב שְׁלָם עֵיר שָׁכֶם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ
כְּנַעַן בְּבָאוּ מִפְּדַן אֲרָם וַיַּחֲזֵן אֶת־פָּנָיו הָעֵיר:
וְאֵתָא יַעֲקֹב שְׁלָם לְקֶרְתָּא דְשָׁכֶם. דְּבִאֲרַעָא דְכְנַעַן. בְּמִיתוּהִי מִפְּדַן

— כש"י —

חורף, סכות קנין: יח שלם בגופו, שנתרפא מצליעתו. שלם במקומו, שלא חסר כלום מכל אותו דורו. שלם בתורתו, שלא שכח תלמודו בבית לבן: עיר שכם. כמו לעיר, וכמוהו (יוס 6 יט) עד בואנה בית לחם: בבאו מפדן ארם. באדם האומר לחברו יצא פלוני מבין שני אריות ובא שלם, אף כאן ויבא שלם מפדן ארם, מלבן ומעשו שגודו לזו בדרך:

(וימן את פני כעיר. ערצ שצת כוכ: בשאלות דרב אחאי. ולא נמצא ברש"י בנוסחאות מנדוקיות)

לשפט את הר עשו. ומדרשי אנדה יש לפרשה זו רבים: טו ויאמר למה זה. תעשה לי טובה זו שאיני צריך לה: אמצא חן בעיני אדני. ולא תשלם לי עתה שום גמול: טז וישב ביום ההוא עשו לדרך. עשו לבדו וארבע מאות איש שהלכו עמו נשמטו מאצלו אחד אחד. והיכן פרע להם הקדוש ברוך הוא, בימי דוד, שנאמר (ש"ס ל יז) כי אם ארבע מאות איש נער אשר רכבו על הגמלים: יח ויבן לו בית. שהיה שם שמונה עשר חדר, קנין וחרף וקנין. סכות קנין, בית

תפסיר רס"ג

(ט) פֶּאֶבְתָּאֵע חֲדִיקָה' אֵלְצִיעָה.
אֵלְדִי צִרְב תִּים כִּיבָאָה. מִן יָד
בְּנֵי חֲמוֹר אָבוּ שְׁכָם. בְּמֵאִיָּה'
נַעְגָה: (כ) תִּים בְּנָא מִד'בְּחָא.
וְדַעָא אֲמֵאמֵה. בְּאִסָּם אֵלְטֵאִיק
אֵלְאָה אִסְרָאִיל: לָד (א) פְּכִרְגָת
דִּינָה בְּנָת לָאָה. אֵלְתִי וְלִדְתָהָ
לִיעֲקֹב . לְתַנְצִר בְּבִנָּאת אָהָל
אֵלְבְּלָד: (ב) פְּרָאָהָא שְׁכָם אָבוּ

אָרָם. וּשְׂרָא לְקָבִיל קִרְתָּא: וְיִקְוֹן
אֶת־חֶלְקֵת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר
נָטָה־שָׁם אֱהָלוּ מִיַּד בְּנֵי־
חֲמוֹר אָבִי שְׁכָם בְּמֵאָה
קִשְׁיֻטָּה: וּזְבוֹן יָת אַחְסָנָת חֲקֵלָא.
דְּפִרְסִיָּה תַמָּוֹן לְמִשְׁפָּנִיָּה. מִיַּד בְּנֵי חֲמוֹר
אָבוּהִי דְשְׁכָם. בְּמֵאָה חוֹרְפָן: ב וַיַּעֲבֹר

שֵׁם מְזֻבָּח וַיִּקְרָא־לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: וְאִקִּים

תַּמָּוֹן מִדְּבַח. וּפְלַח עֲלוּהִי. קָדָם אֵל אֱלֹהֵא דִישְׂרָאֵל: ס

לָד (חֲמִישִׁי) וַתֵּצֵא דִינָה בֵּת־לָאָה אֲשֶׁר יִלְדָה
לִיעֲקֹב לְרָאוֹת בְּבָנוֹת הָאָרֶץ: וּנְפַקַת דִּינָה בֵּת לָאָה.
דִּילִידַת לִיעֲקֹב. לְמַחְזִי בְּבִנָּת אַרְעָא: ב וַיֵּרָא אֶתְּהָ שְׁכָם
בֶּן־חֲמוֹר הַחֹזִי נָשִׂיא הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֶתְּהָ וַיִּשְׁכַּב
אֶתְּהָ וַיַּעֲנֶהָ: וַחֲזָא יָתָהּ. שְׁכָם בֶּר חֲמוֹר. חֲזָאָה רַבָּא דְאַרְעָא.

— כס"י —

קרוי ה' אלא על שם הנס קרא שם המזבח.
להזכיר שבחו של הקדוש ברוך הוא. ה' הוא
נסי. ורבותינו דרשוהו שהקדוש ברוך הוא
קראו ליעקב אל. ודברי תורה (ירמיה כג כט)
כפטיש יפצץ סלע. מתחלקים לכמה טעמים,
ואני לישב פשוטו ושמועו שלמקרא באתי:
לָד ב בת לאָה. ולא בת יעקב, אלא על שם
יצאָתָה נקראת בת לאָה, שאף היא יצאנית
היתה, שנאמר (ל טו) ותצא לאָה לקראתו
(ועליה משלו המשל (יחזקאל טו מד) באמה
בתה: ז וישכב אתָה. בדרבה: ויענה. שלא

יט קשיטה. מעה. אמר רבי עקיבא כשהלכתיו
לכרכי הים היו קורין למעה קשיטה
(ותרגומו חרפן, טובים, חריפים בכל מקום,
כגון עובר לסוחר): כ ויקרא לו אל אלהי
ישראל. לא שהמזבח קרוי אלהי ישראל,
אלא על שם שהיה הקדוש ברוך הוא עמו
והצילו קרא שם המזבח על שם הנס. להיות
שבחו שלמקום נזכר בקריאת השם, כלומר
מי שהוא אל הוא הקדוש ברוך הוא הוא
לאֵלֵהִים לִי שְׁמִי יִשְׂרָאֵל, וכן מצינו במושג
(שמות יז טו) ויקרא שמו ה' נסי, לא שהמזבח

תפסיר רס"ג

וּדְבַר יִתְּהּ וּשְׂכִיב יָתָהּ וְעֵנִיָּהּ:

וַתִּדְבֹק נַפְשׁוֹ בְּדִינָהּ בֵּת-

יַעֲקֹב וַיֹּאחֲזֵב אֶת-הַנְּעֹר

וַיְדַבֵּר עַל-לֵב הַנְּעֹר:

וְאֶתְרַעֲיֵאת נַפְשִׁיָּהּ בְּדִינָהּ בֵּת יַעֲקֹב.

וּרְחִים יָת עוֹלִימְתָא וּמְלִי עַל לִבָּהּ

דְּעוֹלִימְתָא: וַיֹּאמֶר שְׂכָם אֶל-

חַמּוֹר אָבִיו לֵאמֹר קַח-לִי

אֶת-הַיְלָדָה הַזֹּאת לְאִשָּׁה:

וַאֲמַר שְׂכָם לְחַמּוֹר אָבוּהִי לְמִימֶר. סב לִי יָת עוֹלִימְתָא הָדָא לְאִתּוּ:

וַיַּעֲקֹב שָׁמַע כִּי טָמֵא אֶת-דִּינָהּ בְּתוֹ וּבָנָיו

הָיוּ אֶת-מְקַנְהוּ בַּשָּׂדֶה וְהַחֲרַשׁ יַעֲקֹב

עַד-בָּאָם: וַיַּעֲקֹב שָׁמַע. אָרִי סָאִיב יָת דִּינָא בְּרַתִּיָּהּ. וּבְנוּהִי. הוּו

עַם גִּיתוּהִי בְּחַקְלָא. וּשְׁתִּיק יַעֲקֹב עַד מִיתִיהוּן: וַיֵּצֵא חַמּוֹר

אָבִי-שְׂכָם אֶל-יַעֲקֹב לְדַבֵּר אִתּוֹ: וּנְפַק. חַמּוֹר אָבוּהִי

דְּשְׂכָם לִוְת יַעֲקֹב. לְמַלְלָא עַמִּיָּהּ: וּבָנָי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן-

חמור. אלחוי שריף אלבלד.

פאכיד'הא. וציאגעהא

ואתאהא: ג) פתעלקת נפסה

בהא. ואחבהא ודאראאהא:

ד) פקאל לחמור אביה. כיד' לי

הדיה אלגאריה זוגה: ה) תים

סמע יעקוב. אנה קד נגס דינה

אבנתה. ופאן בניה מע

מאשיתה פי אלצחרא. פאמסך

אלי מגיהם: ו) פכ'רג. חמור

אבי שכם אלי יעקוב. ליכלמה

בדיאלד: ז) ובני יעקוב. גאו מן

• כס"י •

בְּדַרְבָּהּ: ג על לב הנערה. דברים קטנה פמה ממון בנבז. אני אשאף ותקני
המתושבין על הלב, ראי אביר בחלקת שדה העיר וכל שדותיה:

זולק הדקדוק: ג) וידבר על לב הנער. תרגום שלנו ומלי על לבה, ולא ומליל. דקשיא ליה
לאונקלוס תיבת וידבר שהוא לשון קשה וזה היפך המכוון שלפייסה היה צריך, לכן תרגם אחר
כוונת הענין ומלי. לומר שמילא על לבה בשלמות דברי פיוס וריצוי. וכן תפרש דברו על לב
ירושלים דמתרגמינן מלו תנחומין ולא מתרגמינן מלילו ודו"ק: ד) קח לי את הילדה. הדל"ת
של תיבת הילדה בדגש בכל התיגאן:

תפסיר רס"ג

אלצחרא כמא סמעו. פאגיתם
אלקום. ואשתד עליהם גדא.
לאנה צנע כ'סאסה פי אל
אסראיל. אד' ציאגע אבנתה
וכד'אך לא יצנע: ח) פכלמדם
חמור קאזלא. אן שכם אבני.
שעפת נפסה באבנתכם.
אעטוהא לה זוגה:
ט) וצאחרונא אעטונא
בנאתכם. וכד'ו בנאתנא:
י) וקימו מענא. הודיא אלבלד
בין ידיכם. אגלסו ואתגרו פיה.
וחוזדה: יא) קאל שכם איצא
לאביהא ואכזותהא. אגד
חצאא ענדכם. וכל מא תקולו

הַשָּׂדֶה כְּשָׁמְעוּ וַיִּתְעַצְבוּ
הָאֲנָשִׁים וַיַּחַר לָהֶם מְאֹד
כִּי נָבְלָה עֲשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל
לְשֹׁכֵב אֶת־בֵּית יַעֲקֹב וְכֵן
לֹא יַעֲשֶׂה: וּבְנֵי יַעֲקֹב. עָלוּ מִן
חֻקְלָא פֶד שְׁמַעוּ. וְאֶתְנַסְּיוּ גִבְרֵי־א.
וּתְקִיף לְהוֹן לַחֲדָא. אָרִי קָלְנָא עֶבֶד
בְּיִשְׂרָאֵל. לְמִשְׁכַּב עִם בֵּית יַעֲקֹב. וְכֵן לֹא
כָשֶׁר דִּיתְעַבִּיד: ה) וַיְדַבֵּר חֲמוֹר
אֵתֶם לֵאמֹר שְׁכֶם בְּנֵי
חֲשֻׁקָה נִפְשׁוּ בְּבָתְּכֶם תָּנוּ

נָא אַתְּהָ לֹו לְאַשָׁה: וּמִלִּיל חֲמוֹר עֲמָהוֹן לְמִימַר. שְׁכֶם בְּרִי.
אַתְרַעִיאת נִפְשִׁיה בְּבִרְתְּכוֹן. הִבּוּ כְעַן יְתָהּ לִיָּה לְאַתּוּ:
ט) וְהִתְחַתְּנוּ אִתְּנוּ בְּנֵיתִיכֶם תִּתְּנוּ־לָנוּ
וְאֶת־בְּנֵיתֵינוּ תִקְחוּ לָכֶם: וְאֶתְחַתְּנוּ בְּנָא. בְּנִתְכוֹן תִּתְּנוּן
לָנָא. וְיֵת בְּנִתְנָא תִסְבוּן לְכוּן: ז) וְאִתְּנוּ תִשְׁבוּ וְהָאָרֶץ
תִּהְיֶה לְפָנֵיכֶם שְׁבוּ וּסְחָרוּהָ וְהִיאֲחֻזוּ בָּהּ: וְעַמְנָא
תִתְּבוּן. וְאַרְעָא תִהִי קְדָמִיכוֹן. תִיבוּ וְעִבִידוּ בַּה סְחֹרְתָא. וְאַחְסִינוּ בַּה:
ד) וַיֹּאמֶר שְׁכֶם אֶל־אָבִיָּה וְאֶל־אָחִיָּה אִמְצָא־

— כס"י —

זוכן לא יעשה. לענות את העריות על ידי המבול: ח חשקה.
הבתולות, שהאמות גדרו עצמן מן חפצה:

זולק הדקדוק: זוכן לא יעשה. תרגום אונקלוס דיתעביד:

תפסיר רס"ג

חַן בְּעֵינֵיכֶם וְאִשֶּׁר תֹּאמְרוּ
אֵלַי אֲתָנָן: וְאָמַר שָׂכֵם לְאֲבוֹהָא
 וּלְאֶחָהָא. אֲשַׁבַּח רַחֲמֵינַן בְּעֵינֵיכֶן;
 וּדְתִימְרוּן לִי אֲתִינָן: **יב הָרְבוּ עָלַי**
מְאֹד מְהֵרָ וּמְתָנָן וְאֲתָנָה
כַּאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי וּתְנוּ-
לִי אֶת-הַנֶּעֶר לְאִשָּׁה: אִסְגוּ
 עָלַי לְחֻדָּא מוֹהֲרִין וּמְתָנָן. וְאֲתִינָן. כְּמָא
 דְתִימְרוּן לִי. וְהָבוּ לִי יַת עוֹלִימְתָא לְאֲתָנָן: **יג וַיַּעֲנוּ בְנֵי-יַעֲקֹב**
אֶת-שָׂכֵם וְאֶת-חֲמוֹר אָבִיו בְּמִרְמָה וַיִּדְבְּרוּ
אֲשֶׁר טָמְא אֶת דִּינָה אַחֲתָם: וְאֲתִיבוּ בְנֵי יַעֲקֹב. יַת
 שָׂכֵם וְיַת חֲמוֹר אָבוּהִי. בְּחֻכְמָא וּמְלִילוּ. דְסֵאִיב. יַת דִּינָא אַחֲתָהוּן:
יד וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לֹא נוּכַל לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר הַזֶּה
לְתֵת אֶת-אַחֲתָנוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר-לוֹ עָרְלָה
כִּי-חֲרָפָה הוּא לָנוּ: וְאֹמְרוּ לְהוֹן. לָא נְכוּל לְמַעֲבַד פְּתַגְמָא
 הַדִּין. לְמַתְּנָן יַת אַחֲתָנָא. לְגַבְרָ דְלִיָּה עָרְלָה. אָרִי חֲסָדָא הִיא לְנָא:
טו אַךְ-בְּזָאת נָאוֹת לָכֵם אִם תִּהְיוּ כְּמִנּוּ לְהַמְלִ

— כ"ט —

יז מְהֵרָ. כְּתֻבָּה: **יג בְּמִרְמָה.** בְּחֻכְמָה: **אֲשֶׁר**
טָמְא. הַפְּתוּב אֹמְרָ שְׁלֹא הִיְתֵה רְמִיָּה,
 שְׁהָרִי טָמְא אֶת דִּינָה אַחֲתָתָם: **יד חֲרָפָה הוּא.**
 שְׁמִיץ פְּסוּל הוּא אֲצִלְנוּ, הָבֵא לְחֲרָף חֲבָרוּ

זוֹלָק הַדְּקוּקָה: **טו אַךְ בְּזָאת נָאוֹת לָכֵם.** תְּרַגּוּם נִטְפֵס. תְּרַגּוּם אִם יִפְתּוֹךְ חֲטָאִים אֵל תְּבֵא, לֹא

תִּטְפֵס (עִירֹךְ):

תפסיד רס"ג

אבנה אלי באב קריתם. וכי אטבו אהלהא קאליו: כא) הולאי אלקום מסאלמין לנא. אן יגלסו פי אלבלד ויתגרונ פיה. הודיא הו ואסע אלאמאכן בין אידיהם. אן נתזוג בנאתהם. ונזוגהם בנאתנא: כב) לכן בכלה. יטאבקונא אלקום אן יקימו מענא. ונציר אמה ואחדה. אן נכיתן כל רגל מנא. כמא הם מכיתוני: כג) סרחתם ומאשיהם ובהאימהם וסאיר

בְּנוֹ אֶל-שַׁעַר עִירָם וַיִּדְבְּרוּ
אֶל-אֲנָשֵׁי עִירָם לֵאמֹר:
וַאֲתָא חֲמוֹר. וּשְׂכֵם בְּרִיה לַתְּרַע קִרְתָּהוֹן.
וּמְלִילוֹ. עִם אֲנָשֵׁי קִרְתָּהוֹן לְמִימְרֵ:
הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה שְׁלָמִים
הֵם אֲתָנוּ וַיֵּשְׁבוּ בָאָרֶץ
וַיִּסְחָרוּ אֹתָהּ וְהָאָרֶץ הִנְּהָ
רַחֲבַת יָדַיִם לְפָנֶיהֶם אֶת-
בְּנֹתָם נִקַּח-לָנוּ לְנָשִׁים

וְאֶת-בְּנֹתֵינוּ נָתַן לָהֶם: גובריא האלין שלם אנון עמנא.
ויתבון בארעא ויעבדון בה סחורתא. וארעא. הא פתיות ידין קדמיהון.
ית בנתהון נסב לנא לנשין. וית בנתנא נתין להון: כב) אד-בזאת
יאתו לנו האנשים לשבת אתנו להיות לעם
אחד בהמול לנו כל-זכר כאשר הם נמלים:
ברם בדא. יטפסון לנא גובריא למתב עמנא. למהוי לעמא חד. במגזר
לנא כל דכורא. כמא דאנון גזרין: כג) מקנהם וקנינם
וכל-בהמתם הלוא לנו הם אד נאותה להם
וישבו אתנו: גיתיהון וקנינהון וכל בעירהון. הלא דילנא אנון.

• כס"י •

בנתם נקח לנו לנשים ואת בנותינו נתן להם. כדי לרצותם שיאתו להמול: כב) שלמים. בשלום ובלב שלם: והארץ הנה רחבת ידים. כאדם שידו רחבה וותרנית, כלומר לא תפסידו כלום, פרקמטיא הרבה באה לפאן ואין לה קונים: כג) בהמול. בהיות נמול: כג) אד נאותה להם. לדבר זה, ועל ידי כן ישבו אתנו:

תפסיר רס"ג

מלכדם. אנמא הו לנא. עדא
 אן נטאבמקם עלי' הדיא. יקימו
 מענא: כד) פקבלו מן חמור ומן
 שכם אבנה. כל מן כ'רג מן
 באב קריתיה. ואכיתתן כל רגל
 מנהם: כה) פלמא כאן פי אליוס
 אלת'אלת' ודם וגעין. אכד'
 שמעון ולוי. אכזי דינה כל
 אמר סיפה. פדכילא עליהם ודם
 מטמאנון. פקתלו כל ד'פר:
 כו) וחמור ושכם אבנה.
 קתלוהמא בחד אלסיף. ואכד'זי
 דינה. מן בית שכם וכ'רגו:
 כז) בני יעקב דכילו עלי'
 אלצ'רעא. וג'נמו מא פי
 אלקריה. כמא נגסו אכיתדם:

ברם נטפס להון. ויתבון עמנא:
 ב' וישמעו אל-חמור ואל-
 שכם בנו כל-יצאי שער
 עירו וימלו כל-זכר כל-
 יצאי שער עירו: וקבילו מן
 חמור ומן שכם בריה. כל נפקי תרע
 קרתיה. וגזרו כל דכורא. כל נפקי תרע
 קרתיה: ב' ויהי ביום השלישי
 בהיותם כאבים ויקחו
 שני-בני-יעקב שמעון ולוי
 אחי דינה איש חרב

ויבאו על-העיר בטח ויהרגו כל-זכר: והוה ביום
 תליתאה כד תקיפו עליהון ביביהון. ונסיבו תרין בני יעקב. שמעון
 ולוי. אחי דינה גבר חרביה. ועלו על קרתא דיתבא לרוחצון. וקטלו כל
 דכורא: ב' ואת-חמור ואת-שכם בנו הרגו לפי-
 חרב ויקחו את-דינה מבית שכם ויצאו: וית
 חמור וית שכם בריה. קטלו לפתגם דחרב. ודברו ית דינה. מבית שכם
 ונפקו: ב' בני יעקב באו על-החללים ויבזו העיר
 אשר טמאו אחותם: בני יעקב. עלו לחלצא קטיליא.

• כט"י •

שמסרו עמון עליה נקראו אחיה: בטח.
 שהיו כואבים. ומדרש אנדה בטוחים היו על
 כחו של-זקן: כז על החללים. לפשט את

כז שני בני יעקב. בניו היו ואף על פי כן
 נהגו עמון שמעון ולוי כשאר אנשים שאינם
 בניו שלא נטלו עצה המנו: אחי דינה. לפי

תפסיר רס"ג

(כח) וג' נמדם ובקרהם וחמירהם. ומא פי אלקרית. ומא פי אלצ' יאע אכ' ד' ויה: (כט) וגמיע את' אתהם ואת' פאלהם ונסאהם. סבוהם וג' נמוהם. וסאיר מא פי אלמנאזל: (ל) פקאל יעקוב. לשמעון ולוי קד פצ' חתמאני. ואפסדתמא חאלי מע אהל אלבלד. אלכנעאנין ואלפרזיין. ואנא רהט ד' אחצא. פיגתמעון עלי וקתלוני. ואנפד' אנא ואל' לא) קאלא. אכזאניה. יצנע באכתנא:

ובזו קרתא. דסאיבו אַחַתְהוּן: כח אַתְּ-
 עֲאֲנִים וְאֶת־בְּקָרֶם וְאֶת־
 חֲמֹרֵיהֶם וְאֶת־אֲשֶׁר־בְּעִיר
 וְאֶת־אֲשֶׁר־בְּשָׂדֵה לְקָחוּ: וְיֵת
 עֲנָהוּן וְיֵת תּוֹרֵיהוּן וְיֵת חֲמֹרֵיהוּן. וְיֵת
 דְּבִקְרָתָא: וְיֵת דְּבַחְקָא בְּזוּ:
 כט וְאֶת־כָּל־חֵילִם וְאֶת־כָּל־
 טַפְּסָם וְאֶת־נְשֵׂיהֶם שָׁבוּ
 וַיָּבֹזוּ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בְּבֵית:
 וְיֵת כָּל־נְכִסְיָהוּן וְיֵת כָּל־טַפְּלָהוּן וְיֵת
 נְשֵׂיהוּן. שָׁבוּ וּבְזוּ. וְיֵת כָּל־דְּבֵיבֵיתָא: ל וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־
 שְׁמַעוֹן וְאֶל־לוֹי עֲבַרְתֶּם אִתִּי לְהַבְּאִישְׁנִי
 בְּיֹשֵׁב הָאָרֶץ בְּכַנְעַנִי וּבְפָרְזִי וְאֲנִי מְתִי מִסְפָּר
 וְנֶאֱסַפּוּ עָלַי וְהַכּוּנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי: וְאָמַר
 יַעֲקֹב. לְשִׁמְעוֹן וּלְלוֹי עֲבַרְתוּן יְתִי. לְמַתְּנָן דְּבָבוּ בֵּינָא וּבֵין יְתִיב אַרְעָא.
 בְּכַנְעַנְיָא וּבְפָרְזָא. וְאָנָּא עִם דְּמַנִּין. וְיֵת פְּנִשׁוֹן עָלַי וְיִמְחַוְנִי. וְאַשְׁתִּי צִי
 אָנָּא וְאַנְשׁ בֵּיתִי: לא וַיֹּאמְרוּ הַכּוּזָנָה יַעֲשֶׂה אֶת־
 אַחֻתָּנוּ: וְאָמְרוּ. הַכּוּזָנָה בְּרָא. יֵת עֵבִיד לְאַחַתְנָא: פ

— כש"י —

הַחֲלָלִים: כט חֵילִם. מְמוֹנָם וְכֵן (דְּכֵרִיס ח י) עֲשֶׂה לִי אֶת־הַחֵיל הַזֶּה, (כַּמְדַּכְר כד יח) וְיִשְׂרָאֵל עֲשֶׂה חֵיל, (מַכְלִיס מַט יב) וְעֲזָבוּ לְאַחֵרִים חֵילִם: שָׁבוּ. לְשׁוֹן שְׁבִיָּה לְפִיכְף טַעְמוֹ מְלַרְע: ל עֲבַרְתֶּם. לְשׁוֹן מִים עֲבוּרִים. אִין דְּעֵתִי צְלוּלָה עֲכָשִׁיו. וְאַנְדָּה, צְלוּלָה

הַיְתָה הַחֲבִית וְעֲבַרְתֶּם אוֹתָהּ, מְסוֹרֵת הַיְתָה בְּיַד כְּנַעֲנִים שְׁיַפְּלוּ בְּיַד בְּנֵי יַעֲקֹב, אֵלָּא שְׁהִיוּ אוֹמְרִים (שְׁמוֹת כג ל) עַד אֲשֶׁר תִּפְרָה וְנִחַלְתָּ אֶת־הָאָרֶץ, לְפִיכְף הִיוּ שׁוֹתְקִין: מְתִי מִסְפָּר. אֲנָשִׁים מוֹעֵטִים: לא הַכּוּזָנָה. הַפְּקָר: אֶת אַחֻתָּנוּ. יֵת אַחַתְנָא:

איש גורמים כמו המושג בספרי תימן

* לָהּ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-
 יַעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵּית-אֵל
 וּשְׁבִ-שָׁם וַעֲשֵׂה-שָׁם מִזְבֵּחַ
 לְאֵל הַנְּרָאָה אֱלֹהֵיךָ
 בְּבָרְחֶךָ מִפְּנֵי עֲשׂוֹ אַחִיךָ:
 וְאָמַר יְיָ לְיַעֲקֹב. קוּם. סָק לְבֵית אֵל וְתִיב
 תָּמֹן. וְעֲבִיד מִדְּבַח. לְאֵל דְּאֵתְגִלִּי לָךְ.
 בְּמַעֲרָקְךָ מִן קִדְם עֲשׂוֹ אַחִיךָ:
 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-בֵּיתוֹ
 וְאֵל כָּל-אֲשֶׁר עִמּוֹ הָסְרוּ
 אֶת-אֱלֹהֵי הַנֹּכַר אֲשֶׁר

תפסיר רס"ג
 לה א) פקאל אללה ליעקוב
 קם אצעד אלי בית אל וקם
 הנאך. ואצנע תים מד'בחא.
 לאלטאיק אלמתגלי לך. פי
 הרובך. מן בין ידי (י"נ קבל)
 עשו אחיך: ב) פקאל יעקוב
 לאלה. וסאיר מן מעה. אנזעו
 מעבודאת אלג'רבא אלדי פי
 מא בינכם. ותטהרו. ובדלו
 תיאבכם: ג) ונקום ונצעד אלי
 בית אל. ונצעד תים מד'בח.
 לאלטאיק אלמגיבני פי יום
 שדתי וכאן מעי. פי אלטריק
 אלדי סלכתה: ד) פאעטן
 יעקוב. גמיע מעבודאת
 אלג'רבא אלדי מעהם.

בְּתַכְכֶם וְהִטְהַרוּ וְהַחֲלִיפוּ שְׂמֹלְתֵיכֶם: וַאֲמַר יַעֲקֹב
 לְאִנְשׁ בֵּיתֵיהּ. וְלִכָּל דְּעַמִּיהּ. אַעֲדוּ. יַת טְעוֹת עַמְמִיָּא דְּבִינִיכוּן. וְאֲדַבְּרוּ
 וְשִׁנוּ כְּסוּתִיכוּן: וְנִקְוּמָה וְנַעֲלָה בֵּית-אֵל וְאַעֲשֵׂה-
 שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הָעֵנָה אֲתִי בְיוֹם עֲרַתִּי וַיְהִי
 עִמָּדִי בַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הִלְכְתִּי: וְנִקְוּם וְנִסַּק לְבֵית אֵל.
 וְאַעֲבִיד תָּמֹן מִדְּבַח. לְאֵל. דְּקַבִּיל עֲלוֹתֵי בְיוֹמָא דְּעַקְתִּי. וְהוּהּ מִימְרֵיהּ
 בְּסַעְדֵי בְּאוֹרְחָא דְּאִזְלוּתִי: וַיִּתְּנוּ אֶל-יַעֲקֹב אֶת כָּל-
 אֱלֹהֵי הַנֹּכַר אֲשֶׁר בְּיָדָם וְאֶת-הַנְּזָמִים אֲשֶׁר

כ"ט"י

לה 6 קום עליה. לפי שאחרת בדרך נענשת משלל שלשכם: והטהרו. מעבודה זרה:
 ובא לך זאת מבתך: 3 הנכר. שיש בידכם והחליפו שמלתיכם. שמא יש בידכם
 זולק הדקדוק: * לאל הנראה אליך. תרגום לאל, כי איננו סמוך:

תפסיר רס"ג

בְּאֲזֵנֵיהֶם וַיִּטְמֹן אֶתְּם יַעֲקֹב

תַּחַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר עִם-

שָׁכֶם: וַיִּהְיוּ לַיַּעֲקֹב. יֵת כָּל טַעֲוֹת

עִמָּמִיא דְּבִידְהוֹן. וַיֵּת קִדְשֵׁיא

דְּבִאֻדְנִיהוֹן. וַיִּטְמֹן יֵתְהוֹן יַעֲקֹב. תַּחַת

בוֹטְמָא דְּעַם שָׁכֶם: וַיִּסְעוּ וַיְהִי |

חַתַּת אֱלֹהִים עַל-הָעָרִים

אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא

רָדְפוּ אַחֲרֵי בְּנֵי יַעֲקֹב: וְנִטְלוּ.

וַהֲוֹת דְּחִלָּא מִן קָדָם יי.

עַל עִמָּמִיא דְּבִקְרוּי סַחְרִינִיהוֹן. וְלֹא רָדְפוּ. בְּתַר בְּנֵי יַעֲקֹב:

וַיָּבֵא יַעֲקֹב לֹוּזָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ

כְּנַעַן הִוא בֵּית-אֵל הִוא וְכָל-הָעַם אֲשֶׁר-עִמּוֹ:

וַאֲתָא יַעֲקֹב לְלוּז. דְּבִאֶרְעָא דְּכַנְעַן. הִיא בֵּית אֵל. הִוא וְכָל עַמָּא

דְּעַמִּיָּה: וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לְמָקוֹם אֵל

בֵּית-אֵל כִּי שָׁם נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּבָרְחוֹ

מִפְּנֵי אַחִיו: וּבְנָא תַמָּן מַדְבְּחָא. וַיִּקְרָא לְאַתְרָא. אֵל בֵּית אֵל.

ואלשנוף אלדי פי אדאנהם. פדפנהן. תחת אלבטמה אלתי בחצירה נאבלוס: ה) תים רחלו. וכאן דער אללה. עלי אהל אלקרי אלדי תואליהם. ולם יכלבו בני יעקוב: ו) חתי גא יעקוב אלי לוז. אלתי פי בלד כנעאן. הי בית אל. הו וגמיע אלקום אלדי מעה: ז) פבנא תים מדבחה. ודעי פי אלמוצע. בית אל אלי אלטאיק. לאן תים תגלי לה אללה. פי הרובה מן בין ידי אכיה:

❧ חמדישי בספרי תימן ❧

כסות שלעבודה ורה: ד האלה. מין אילן סרק: עם שכם. אצל שכם: כ חתת. פחד: ז אל בית אל. הקדוש ברוך הוא בבית אל גלוי שכינתו בבית אל. יש תבה חסרה ב"ת המשמשת בראשה. כמו (ש"צ ט ד) הנה הוא בית מכיר בן עמיאל. כמו בבית מכיר, זולק הדקדוק: כי שם נגלו אליו האלהים. תרגום שלנו אתגלי ליה יי. והוא הנכון כי כן כתוב והנה ה' נצב עליו. ולא גרסינן מלאכא די"י:

תפסיר רס"ג

(ח) פְּמֵאֲתַת דְּבוּרָה דְּאִיָּה רבקה. וְדַפְנַת. אֲסַפֵּל בֵּית אֵל דּוֹן אֶלְמֶרֶג. פְּסִמְאָה מֶרֶג אֶלְבָּכָא: ט) פְּתַגְלִי אֶלְלָה לְיַעֲקֹב אִיצְיָא. פִּי מְגִיָּה מִן פְּדוֹן אָרֶם. וּבְאֶרֶךְ פִּיָּה. י) וְקָאֵל לָהּ אֲסַמְדָּ יַעֲקֹב. לֹא יִסְמִי אֲסַמְדָּ אֲבָדָא יַעֲקֹב פְּקֻט. אֵלָא אֲסֵרְאִיל. פְּסִמְאָה אִיצְיָא אֲסֵרְאִיל: יא) תִּם קָאֵל לָהּ

אֲרִי תַמָּן. אֲתַגְלִי לִיָּה יִי. בְּמַעֲרָקִיָּה מִן קִדְּם אַחוּהִי: ה) וְתַמַּת דְּבָרָה מִיַּנְקַת רַבְּקָה וְתַקְבֵּר מִתַּחַת לְבֵית-אֵל תַּחַת הָאֱלֹוֹן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ אֱלֹוֹן בְּכוֹת: וּמִיתַת דְּבוּרָה מִיַּנְקַתָּה דְּרַבְּקָה. וְאֲתַקְבֵּרַת. מְלַרְע לְבֵית אֵל בְּשַׁפּוּלִי מִיִּשְׂרָאֵל. וְקָרָא שְׁמִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל בְּכִיתָא: פ) וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶל-יַעֲקֹב עוֹד בָּבֹאוֹ מִפְּדוֹן אָרֶם וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ: וְאֲתַגְלִי יִי לְיַעֲקֹב עוֹד. בְּמִיתוּהִי מִפְּדוֹן אָרֶם. וּבְרִיד יִתִּיָּה: ז) וַיֹּאמֶר-לוֹ אֱלֹהִים שְׁמֶךָ יַעֲקֹב לֹא-יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם-יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל: וְאָמַר לִיָּה יִי שְׁמֶךָ יַעֲקֹב. לֹא יִתְקַרֵּי שְׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב. אֱלֹהִין יִשְׂרָאֵל יְהִי שְׁמֶךָ. וְקָרָא יִת שְׁמִיָּה יִשְׂרָאֵל: ח) וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שַׁדִּי

שְׁאָר הַשְּׁמוֹת לֹא תִמְצָא בְּלִשׁוֹן רַבִּים: ח) וְתַמַּת דְּבָרָה. מַה עֲנִין דְּבוּרָה בְּבֵית יַעֲקֹב, אֵלָא לְפִי שְׁאֲמַרָּה רַבְּקָה לְיַעֲקֹב (כז מ"ב) וְשַׁלְחָתִי וְלִקְחָתִיךָ מִשֵּׁם, שְׁלַחָה דְּבוּרָה אֶצְלוֹ לְפָדוֹן אָרֶם לְצֵאת מִשֵּׁם, וּמִתָּה בְּדַרְךָ. מִדְּבַרֵּי רַבִּי מֹשֶׁה הַדּוֹרְשָׁן לְמַדְתֵּיהִי: מִתַּחַת לְבֵית אֵל. הָעִיר יוֹשְׁבַת בְּהַר וְנִקְבְּרָה בְּרַגְלֵי הָהָר: תַּחַת הָאֱלֹוֹן. בְּשַׁפּוּלִי מִיִּשְׂרָאֵל. שְׁהִיָּה מִיִּשׁוּר מְלַמְעֵלָה בְּשַׁפּוּעַ הָהָר וְהַקְּבוּרָה מְלַמְטָה, וּמִיִּשׁוּר שְׁלֵבֵית אֵל הִיּוּ

קוֹרִין לוֹ אֱלֹוֹן. וְאֲנִיָּה נִתְבַּשֵּׁר שֵׁם בְּאֵבֶל שְׁנֵי שְׁהַגְדָּ לֹו עַל אִמּוֹ שְׁמִתָּה. וְאֱלֹוֹן בְּלִשׁוֹן יִוְנֵי אַחַר. וְלְפִי שְׁהַעֲלִימוּ אֶת יוֹם מוֹתָהּ, שְׁלֹא יִקְלְלוּ הַבְּרִיּוֹת הַפְּרָס שְׁיִצְא מִמֶּנּוּ עֲשׂוּ. אִף הַכְּתוּב לֹא פִרְסְמוּ: ט) עוֹד. פְּעַם שְׁנֵי בְּמִקּוּם הַזֶּה, אֶחָד בְּלִכְתּוֹ וְאֶחָד בְּשׁוּבוֹ: ו) וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ. בְּרַפְתָּ אֲבָלִים: י) לֹא יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב. לִשׁוֹן אָדָם הֵבֵא בְּמַאֲרַב וְעַקְבָּה אֵלָא לִשׁוֹן שֶׁר וְנִגִּיד: יא) אֲנִי אֵל שַׁדִּי. שְׁאֲנִי כְּדֹאֵי לְבָרָךְ, שְׁהַבְּרָכוֹת שְׁלִי:

שְׁמוֹ הַמְּזוּר (י) - (כ) וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים צִרִיךְ לְהַאֲרִיךְ קֶצֶת בְּתִיבַת לוֹ דְּלֹא לִישְׁתַּמַּע לֹא בְּאֵלֶיךָ שְׁהוּא דְרַךְ חִירוֹף ח"ו. וַיִּשׁ לִיָּהוּר כֹּאן יוֹדֵר מִשְׁאֵר מִקּוּמוֹת.

תפסיר רס"ג

פְּרָה וּרְבֵה גֹי וְקָהֶל גֹּיִם**יְהִי מִמֶּנּוּ וּמְלָכִים****מִחֲלָצִיךָ יֵצְאוּ: וְאָמַר לִיהוָי. אָנָּה****אֵל שְׂדֵי פֹשׁ וּסְגִי. עַם. וְכִנְשֵׁת שְׁבֻטִין****יְהוֹן מִנְדָּךְ; וּמְלָכִין דְּשֻׁלְטִין בְּעַמְמֵיָא מִנְדָּךְ****יִפְקֹון: (טשי) וְאֶת־הָאָרֶץ****אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם****וְלִיצְחָק לְךָ אֶתְנַנְּהָ וְלִזְרַעְךָ****אַחֲרֶיךָ אֶתֶּן אֶת־הָאָרֶץ:**

וְיַת אַרְעָא. דִּיהַבִּית. לְאַבְרָהָם וְלִיצְחָק לְךָ אֶתְנַנְּהָ. וְלִבְנֶךָ בְּתֵרֶךְ אֶתֶּן

יַת אַרְעָא: וְיַעַל מֵעַלְיוֹ אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־

דְּבַר אֱתוֹ: וְאֶסְתַּלַּק מֵעֲלוֹהֵי יַקְרָא דִּינִי. בְּאַתְרָא דְּמַלְלִיל עַמִּיָּה:

וְיֵצֵב יַעֲקֹב מֵעֲבָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־דְּבַר אֱתוֹ

מֵעֲבַת אַבְנֵי וַיִּסֹּד עָלֶיהָ נֶסֶד. וַיַּעַק עָלֶיהָ שָׁמֶן:

וְאִקִּים יַעֲקֹב קִמְתָּא. בְּאַתְרָא. דְּמַלְלִיל עַמִּיָּה קִמַּת אַבְנָא. וְנִסִּיד עָלֶיהָ

נֶסֶפִּין. וְאַרְיִק עָלֶיהָ מִשְׁחָא: וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶת־שֵׁם

אללה. אנא אלטאיק אלכאפי
 אנמי ואכתיר. אמה בעד גוק
 אמם תכון מנד. ומלוד מן
 צלבך זכרון: יב) ואלבלד.
 אלדי אעטייה. לאברהם
 ויצחק לך אעטיה. ולנסלך מן
 בעדך: יג) תים ארתפע נור
 אללה ענה. פי אלמוצע אלדי
 כאטבה: יד) ונצב יעקוב
 נצבה. פי אלמוצע אלדי
 כאטבה דפה מן חגארה ורש
 עליה מזאגא. וצב עליה
 דהנא: טו) פסמי דיאלך

• כש"י •

לְבַגְמִין לְאִשָּׁה, וְחֹרֹו וְאָמְרוּ אֶלְמֵלֵא הִיָּה
 עוֹלָה מִן הַשְּׁבֻטִים לֹא הִיָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 אוֹמֵר לִיעֲקֹב וּמְלָכִים מִחֲלָצִיךָ יֵצְאוּ: גֹּי
 וְקָהֶל גֹּיִם. שְׁגוּיִם עֲתִידִים בְּנִי לְהַעֲשׂוֹת
 כְּמִנְיַן הַגּוֹיִם שְׁהֵם שְׁבָעִים אַמּוֹת, וְכֵן כָּל
 הַסְּנֵה־דְרִין שְׁבָעִים. דְּבַר אַחַר שְׁעֵתִידִים בְּנִי
 לְהַקְרִיב אֶסוּר בְּמוֹת כְּגוּיִם בִּימֵי אֱלֹהֵי:
 י בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר דְּבַר אֱתוֹ. אִינִי יוֹדַע מַה

פְּרָה וּרְבֵה. עַל שֵׁם שְׁעֵדִין לֹא גִלְד בְּנִימִין
 וְאִף עַל פִּי שְׁכָבֵר נִתְעַבְרָה מִמֶּנּוּ: גֹּי. בְּנִימִין:
 גֹּיִם. מְנֻשָּׁה וְאִפְרִים שְׁעֵתִידִים לְצֵאת מִיּוֹסֶף.
 וְהֵם כְּמִנְיַן הַשְּׁבֻטִים: וּמְלָכִים. שְׂאוּל וְאִישׁ
 בִּשֵׁת שְׁהִיוּ מִשְׁבֹּט בְּנִימִין, שְׁעֵדִין לֹא גִלְד.
 (וּפְסוּק זֶה דְרָשׁוּ אַבְנֵר בְּשֵׁה־מְלִיךְ אִישׁ בִּשֵׁת,
 וְאִף הַשְּׁבֻטִים דְרָשׁוּהוּ וְקָרְבוּ בְנִימִין, דְּכִתִּיב
 (שׁוֹפְטִים כ"א 6) אִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא יִתֵּן אֶת בְּתוֹ

תפסיר רס"ג

אלמוציע. אלד'י כאטבה
אללה תם בית אל: טז) תם
רחלו מן בית אל. ובקי
להם מסאפה מיל מן
אלטריק לידכילון אלי אפרת.
פולדת רחל וצעב ולאדהא:
יז) פלמא צעב ולאדהא.
קאלת להא אלקאבלה לא
תכיאפין. פאן הדיא לך אבן:
יח) פענד כ'רוג נפסהא ודי
מאיתיה. אסמיהא אבן תרחי.
ואבוה אסמאה בנימין:

הַמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶתְּךָ
שֵׁם אֱלֹהִים בֵּית-אֵל: וקרא
יעקב ית שְׁמִיה דְאֵתְרָא. דְּמִלִּיל עֲמִיה
תַּמְּן: יי בֵּית אֵל: בספרי תימן
וַיִּסְעוּ מִבֵּית אֵל וַיְהִי-
עוֹד כְּבָרַת-הָאָרֶץ לְבוֹא
אֶפְרַתָּה וְתֵלֵד רָחֵל וְתִקְשׁ
בְּלִדְתָּה: ונטלו מבית אל. והיה עוד

כְּרֹב אֲרַעָא לְמִיעַל לְאֶפְרַת. וילידת רחל וקשיאת במילדה:
וַיְהִי בְּהִקְשָׁתָהּ בְּלִדְתָהּ וְתֹאמַר לָהּ
הַמִּילָדָת אֶל-תִּירְאִי כִּי-גַם-זֶה לְךָ בֶּן: והיה
בְּקִשְׁיוֹתֶיהָ בְּמִילָדָה. ואמרת לה חֲתָא לָא תִדְחִלִין. ארי אף דין לך
בְּרִ: וַיְהִי בְּצֵאת נִפְשָׁהּ כִּי מָתָה וְתִקְרָא שְׁמוֹ
בֶּן-אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא-לוֹ בְּנִימִין: והיה. בְּמִפְק נִפְשָׁהּ אָרִי

כ"ט

מלמדנו: טז כְּבָרַת הָאָרֶץ. מנחם פרש לשון
כביר, רבוי, מהלף רב. ואגדה בזמן שהארץ
חלולה ומנוקבת ככברה שהניר מצוי, הסתו
עבר, והשרב עדין לא בא. ואין זה פשוטו
שלמקרא. שהרי בנעמן מצינו (מ"ג כ יט)
וילך מאתו כברת ארץ. ואומר אני שהוא
שם מדת קרקע כמו מהלף פרסה או יותר.

זולק הדקדוק: טו אשר דבר אתו שם אלהים בית אל. תרגום בית אל: וְתֹאמַר לָהּ
הַמִּילָדָת אֶל תִּירְאִי. אין בה"א געיא בכל התיגאן וא"כ השוא שבמ"ם נח. ועיין בפרשת
שמות ודו"ק. וכן כתב מהר"ב וז"ל השוא נח לדעת בן אשר:

שמן המור (ט) אתו שם. המנהג להפריד מעט בין שתי תיבות אלו.

תפסיר רס"ג

מִיָּתָא. וקרת שְׁמִיָּה בַּר דְּוִיָּי. וְאֲבוּהִי קָרָא
 לִיה בְּנִימִין: **וְתַמַּת רָחֵל**
וְתַקְבֵּר בְּדַרְדָּר אַפְרָתָה הוּא
בֵּית לָחֶם: ומיתת רחל. ואת קברת
 בְּאֹרַח אַפְרָתָה. הִיא בֵּית לָחֶם: **וַיַּעֲב**
יַעֲקֹב מֵעֵבָה עַל-קִבְרֹתֶיהָ
הוּא מַעֲבֵת קִבְרֹת-רָחֵל
עַד-הַיּוֹם: ואקים יעקב. קמתא על

(ט) פמאתת רחל ודפנת פי
 טריק אפרת. הי בית לחם:
 (כ) ונצב יעקוב דפה עלי
 קברהא. הי תסמי נצבה רחל
 אלי אליוס: (כא) תים רחל
 אסראיל. ומד כבאה. מן
 הנאך אלי מגדל עדר:
 (כב) פלמא סכן אסראיל דיאלך
 אלבלד. מצי ראובן. פציאגע
 בלהא אמה אביה. פעלם
 בדיאלך אסראיל. פצארו בני
 יעקוב בבנימין אתני עשר:

קְבוּרָתָהּ. הִיא. קמת קבורתא דרחל עד יומא דין: **וַיִּסַּע**
יִשְׂרָאֵל וַיֵּט אֶהְלֵה מֵהַלְאָה לְמַגְדֵּל-עֵדֶר: ונטל
 יִשְׂרָאֵל. ופרסיה למשפניה. מהלאה למגדלא דעדר: **וַיְהִי**
בְּשָׁכֵן יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב
אֶת-בְּלֵהָה פִּילְגָשׁ אֲבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל
וַיְהִי בְנֵי-יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר: (מכאן אין מתרגמין בצורה: ויהוה.
 בד שרא ישראל בארעא ההיא. ואזל ראובן. ושכיב ית בלהה לחינתא
 דאבוהי. ושמע ישראל. ע"כ) וְהוּוּ בְנֵי יַעֲקֹב תְּרֵי עָסָר:

— רס"י —

ולמה בלבל וחלל יצועו, שכשמתה רחל נטל
 יעקב מטתו שהיתה נתונה תדיר באהל רחל
 ולא בשאר אהלים ונתנה באהל בלהה, בא
 ראובן ותבע עלבון אמו, אמר אם אחות אמי
 היתה צרה לאמי, שפחת אחות אמי תהא
 צרה לאמי, לכן בלבל: ויהיו בני יעקב
 שנים עשר. מתחיל לענן ראשון משנלד
 בבנימין נשלמה המטה, ומעתה ראויים

שהיא בנגב בשארם בא מארם נהרים, כמו
 שנאמר (צמדזר לג מ) בנגב בארץ כנען, (לטיל
 יז ט) הלוך ונסוע הנגבה: **בְּנִימִין.** בן ימין,
 לשון (תהלים פט יג) צפון וימין אתה גראתם,
 לפיכך הוא מלא: כז **בְּשָׁכֵן יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ**
הַהוּא. עד שלא בא לחברון אצל יצחק
 ארעוהו כל אלה: **וַיִּשְׁכַּב.** מתוך שבלבל
 משכבו מעלה עליו הכתוב פאלו שכבה.

תפסיד רס"ג

(כג) בְּנֵי לֵאָה. בכר יעקוב ראובן. ושמעון ולוי ויהודה. ויששכר וזבולון: (כד) בְּנֵי רַחֵל. יוסף ובנימין: (כה) ובְּנֵי בְלָהָה אִמְהַי רַחֵל. דן ונפתלי. (כו) ובְּנֵי זִלְפָּה. אִמְהַי לֵאָה גַד וְאִשֶׁר. הוֹלֵאֵי בְּנֵי יַעֲקֹב אֶלְדֵיָן וְלֵדוֹ לֵאָה פִי פֶדֶן אֶרֶם: (כז) תִּים גַּא יַעֲקֹב אֵלֵי יַצְחָק אֲבִיהַי. מִמְרָא קְרִית אַרְבַּע. הִי חֲבֵרָא. אֶלְתֵי סָפֶן תִּים אַבְרָהָם וַיַּצְחָק: (כח) פְּכָאן עָמֵר יַצְחָק. מֵאִיהַי

בְּנֵי לֵאָה בְּכֹר יַעֲקֹב
 רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי וַיְהוּדָה
 וַיִּשְׁשַׁכֶּר וַזְּבֻלוֹן: בְּנֵי לֵאָה.
 בְּנֵי רַחֵל וַיִּשְׁשַׁכֶּר וַזְּבֻלוֹן: בְּנֵי
 רַחֵל יוֹסֵף וּבְנֵימִן: בְּנֵי רַחֵל
 יוֹסֵף וּבְנֵימִן: בְּנֵי רַחֵל בְּלָהָה
 שְׂפַחַת רַחֵל דֵּן וְנַפְתָּלִי:

ובְּנֵי בְלָהָה אִמְתַּה דְרַחֵל. דֵּן וְנַפְתָּלִי: בְּנֵי לֵאָה גַד וְאִשֶׁר אֵלֵי בְּנֵי יַעֲקֹב.
 בְּנֵי רַחֵל יוֹסֵף וּבְנֵימִן: בְּנֵי רַחֵל יוֹסֵף וּבְנֵימִן: בְּנֵי רַחֵל בְּלָהָה
 שְׂפַחַת רַחֵל דֵּן וְנַפְתָּלִי: בְּנֵי לֵאָה גַד וְאִשֶׁר אֵלֵי בְּנֵי יַעֲקֹב.
 בְּנֵי רַחֵל יוֹסֵף וּבְנֵימִן: בְּנֵי רַחֵל יוֹסֵף וּבְנֵימִן: בְּנֵי רַחֵל בְּלָהָה
 שְׂפַחַת רַחֵל דֵּן וְנַפְתָּלִי: בְּנֵי לֵאָה גַד וְאִשֶׁר אֵלֵי בְּנֵי יַעֲקֹב.
 בְּנֵי רַחֵל יוֹסֵף וּבְנֵימִן: בְּנֵי רַחֵל יוֹסֵף וּבְנֵימִן: בְּנֵי רַחֵל בְּלָהָה
 שְׂפַחַת רַחֵל דֵּן וְנַפְתָּלִי: בְּנֵי לֵאָה גַד וְאִשֶׁר אֵלֵי בְּנֵי יַעֲקֹב.

— כ"ט —

הָאֲרַבַּע. שֵׁם הָעִיר מִמְרָא קְרִית הָאֲרַבַּע אֶל מִישׁוֹר שְׁלִקְרִית אַרְבַּע. וְאִם תִּמְרָה הִיא לֹא לְכַתּוּב מִמְרָא הַקְרִית אַרְבַּע, כִּן דִּרְךָ הַמְקַרָא בְּכָל דְּבַר שְׁמֹו כְּפֹוּל, כְּגֹוֹן זֶה, וְכְגֹוֹן בֵּית לָחֶם, אֲבִי עֹזֵר, בֵּית אֵל, אִם הוּצָרָה לְהַטִּיל בּוֹ הִיא נוֹתְנָה בְּרֵאשׁ הַתְּבָה הַשְּׁנִיָּה (ש"ט טו 6) בֵּית הַלְחָמִי, (שׁוֹפְטִים ו' כז) בְּעֶפְרַת אֲבִי הָעֹזֵר,

לְהַמְנוּת, וּמִנְאָן. וְרַבּוּתֵינוּ דְרָשׁוּ לְלַמְדֵנוּ בָּא שְׂבָלָן שׁוּיָן, וְכָלָן צְדִיקִים, שְׁלֵא חֲטָא רְאוּבֵן: כַּג בְּכֹר יַעֲקֹב. אֶפְלוּ בְּשַׁעַת הַקְּלָלָה קְרֵאוּ בְּכֹר: בְּכֹר יַעֲקֹב. בְּכֹר לְנַחֲלָה, בְּכֹר לְעִבּוּדָה, בְּכֹר לְמִנְיָן, וְלֹא נִתְּנָה בְּכֹרָה לְיוֹסֵף אֶלָּא לְעִנְיָן הַשְּׁבָטִים שְׁנַעֲשָׂה לְשֵׁנֵי שְׁבָטִים: כִּז מִמְרָא. שֵׁם הַמִּישׁוֹר: קְרִית

תפסיר רס"ג

ותמאנין סנה: כט) ותו"י ומאת
ועאר אלי קומה. שיד' קוד
שבע מן אלעמר. ודפנה עשו
ועקוב אבנאה לו א) ויהיא
שרח תיליד עשו הו אדום:
ב) ופאן עשו אתכיד' נסאא
מן בנאת פנעאן. עדה אבנה'
אילון אלחתי. ואהליבמה

והו יומי יצחק, מאה ותמנן שנין:

**בט ויגוע יצחק וימת ויאסף
אל-עמיו זקן ושבע ימים
ויקברו אתו עשו ויעקב**

בניו: ואתנגיד יצחק ומית ואתפניש
לעמיה. סיב וסבע יומין. וקברו יתיה.

עשו ויעקב בנוהי: פ פ שבועי בספר היסט **ל' א ואלה**

תלדות עשו הוא אדום: ואלין. תולדת עשו הוא אדום:

**ב עשו לקח את-נשיו מבנות כנען את-עדה
בת-אילון החתי ואת אהליבמה בת-ענה**

בת-צבעון החוי: עשו. נסיב ית נשוהי מבנת כנען. ית עדה.
בת אילון חתאה. וית אהליבמה בת ענה. בת צבעון חואה:

כס"י

ושמונה. עוד מפורש מן המקרא משומכר
יוסף עד שבא יעקב מצרימה עשרים ושתים
שנה, שנאמר (לכל מ' מו) ויוסף בן שלשים
שנה וגו', ושבע שנים שובע ושנתים רעב
הרי עשרים ושתים, ובתיב ימי שני מגורי
שלשים ומאת שנה נמצא יעקב במכירתו
מאה ושמונה:

(מ"א טז לד) בנה חיאל בית האלי:
כט ויגוע יצחק. אין מקדם ומאחר בתורה,
מכירתו של-יוסף קדמה למיתתו של-יצחק
שתים עשרה שנה, שהרי כשנולד יעקב היה
יצחק בן ששים שנה, שנאמר (לטל כז כו)
ויצחק בן ששים שנה וגו', ויצחק מת בשנת
מאה ועשרים ליעקב, אם תוציא ששים
ממאה ושמונים שנה, נשארו מאה ועשרים,
ויוסף נמכר בן שבע עשרה שנה, ואותה
שנה שנת מאה ושמונה ליעקב. כיצד, בן
ששים ושלש נתברר, וארבע עשרה שנה
נטמן בבית עבר, הרי שבעים ושבע, וארבע
עשרה עבד באשה, ובסוף ארבע עשרה נלד
יוסף שנאמר (לטל ל כז) ויהי כאשר ילדה
רחל את יוסף וגו', הרי תשעים ואחת, ושבע
עשרה עד שלא נמכר יוסף הרי מאה

ל' ב עדה בת אילון. היא (לטל כו לד) בשמת
בת אילון, ונקראת בשמת על שם שהיתה
מקשרת בשמים לעבודה זרה: **אהליבמה.**
היא יהודית, והוא כנה שמה יהודית לומר
שהיא כופרת בעבודה זרה כדי להטעות את
אביו: **בת ענה בת צבעון.** אם בת ענה לא
בת צבעון, ענה בנו של-צבעון, שנאמר
(פסוק כז) ואלה בני צבעון ואיה וענה, מלמד
שבא צבעון על כלתו אשת ענה ויצאת

תפסיר רס"ג

אֲבִנְהָ עֵנָה, אֲבִנְהָ עֵבֶעוֹן
 אֱלֹהֵי: (ג) וּבִשְׁמַת אֲבִנְהָ
 אֲסִמְאֵעִיל אֲכִית נְבִיּוֹת:
 (ד) פּוֹלְדֵת עֵדָה לְעֵשׂוֹ אֱלִיפּוֹ.
 וּבִשְׁמַת, וּלְדַת רְעוּאֵל:
 (ה) וְאֶהְלִיבְמָה וּלְדַת, יְעוֹשׁ
 וַיַּעֲלֵם וּקְרַח, הוֹלֵאֵי בְּנֵי עֵשׂוֹ.
 אֱלֹדֵי וְלָדוּ פִי בְלָד פְּנַעְאֵן:
 (ו) תִּים אֲכִיד עֵשׂוֹ נִסְאָה.
 וּבְנִיָּה וּפְנֵאֲתָה וְכָל נֶפֶס מִן
 אֱלֹהִים, וּמֵאֲשִׁיתָה וּסְאִיר

וְאֶת־בְּשֵׁמֶת בַּת־
 יִשְׁמַעְאֵל אַחֹת נְבִיּוֹת: וַיֵּת
 בְּשֵׁמֶת בַּת יִשְׁמַעְאֵל אַחֲתֵיהָ דְנְבִיּוֹת:
 וַתֵּלֶד עֵדָה לְעֵשׂוֹ אֶת־
 אֱלִיפּוֹ וּבִשְׁמַת יִלְדָה אֶת־
 רְעוּאֵל: וַיִּלְדַת עֵדָה, לְעֵשׂוֹ יֵת
 אֱלִיפּוֹ, וּבִשְׁמַת, יִלְדַת יֵת רְעוּאֵל:
 וְאֶהְלִיבְמָה יִלְדָה אֶת־

(כ' יעיש) יְעוֹשׁ וְאֶת־יַעֲלָם וְאֶת־קְרַח אֱלֹהֵי בְּנֵי
 עֵשׂוֹ אֲשֶׁר יִלְדוּ־לוֹ בְּאֶרֶץ כְּנַעַן: וְאֶהְלִיבְמָה יִלְדַת.
 יֵת יְעוֹשׁ וַיֵּת יַעֲלָם וַיֵּת קְרַח, אֵלֶיךָ בְּנֵי עֵשׂוֹ, דְאֵת־יִלְדוּ לֵיהּ בְּאֶרְעָא
 דְכְנַעַן: וַיִּקַּח עֵשׂוֹ אֶת־נָשָׁיו וְאֶת־בְּנָיו וְאֶת־
 בְּנֵיהֶם וְאֶת־כָּל־נַפְשֹׁת בֵּיתוֹ וְאֶת־מִקְנֵהוּ
 וְאֶת־כָּל־בְּהֵמָתוֹ וְאֶת־כָּל־קְנִיָּנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ
 בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וַיֵּלֶךְ אֶל־אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו:

— כ"ט —

ובן אליפז היה, שבא על אשת אביו אל
 אהליבמה אשת עשו שהרי הוא מנוי עם
 (פסוק טז) אלופי אליפז בסוף הענין: וַיֵּלֶךְ
 אֶל אֶרֶץ, לגור באשר ומצא: וְלֹא יָכֹלָה
 אֶרֶץ מְגוּרֵיהֶם, להספיק מרעה לבהמות
 שלהם, ומדרש אגדה (פסוק ו) מפני יעקב
 אחיו, מפני שטר חוב שלגזרת (טו יג) כי גר
 יהיה ורעה, המטל על זרעו שליצחק, אמר
 אלף לי מכאן, אין לי חלק לא בפתנה
 שנתנה לו הארץ הזאת, ולא בפרעון השטר.

אהליבמה מבין שניהם והודיעה הכתוב
 שכלן בני ממזרות היו: גְּבֻשַׁת בַּת
 יִשְׁמַעְאֵל, ולהלן קורא לה (כ ט) מחלת.
 מצינו באגדת מדרש ספר שמואל (פרק י)
 שלשה מוחלין להן עונותיהם גר שנתגיר,
 והעולה לגדלה, והנושא אשה, ולמד השעם
 מכאן, לכה נקראת מחלת שנמחלו עונותיה:
 אחות נביות, על שם שהוא השיאה לו
 משמת ישמעאל נקראת על שמו:
 כ וְאֶהְלִיבְמָה יִלְדָה וגו'. קרח זה ממזר היה

תפסיר רס"ג

בהאימה. וגמיע מלכה. אלדי
מלכה פי בלד פנעאן. ומציי
אלי בלד גירה. מן קבל יעקוב
אכיה: ז) לאן סרחתם כאן
אפתר מן אן יקימו גמיעא.
ולם יטיק בלד סכנאדם אן
יחתמלהם. מן קבל מואשיהם
ח) פספן עשו אלדי הו
אלאחמרי. פי גבל שעיר:
ט) ונדרא שרח תנאליד עשו
אבו אלאחמריין. פי גבל שעיר:
י) הדדיה אסמא בני עשו.
אליפו. אבן עדה זוגתה.
רעואל. אבן בשמת זוגתה:
יא) וכאן בני אליפו. תימן אומר
צפו וגעתם וקנו: יב) וכאנת
תמנע אמה. לאליפו אבן עשו.

ודבר עשו. ית נשוהי. וית בנוהי
וית בנתיה וית כל נפשת ביתיה. וית
גיתוהי וית כל בעיריה. וית כל קניניה.
דקנא בארעא דכנען. ואזל לארע
אוחר: מן קדם יעקב אחוהי:

פִּי-הִיָּה רְכוּשֵׁם רַב מִשְׁבַּת

יַחֲדוּ וְלֹא יִכְלֶה אָרֶץ

מִגּוּרֵיהֶם לְשֹׂאת אֹתָם מִפְּנֵי

מִקְנֵיהֶם: אַרְי הוּה קְנִינְהוּן. סְגִי

מִלְמַתְב כַּחֲדָא. וְלֹא יִכְלֶת. אָרֶע

תּוֹתְבוֹתְהוֹן לְסוּבְרָא יִתְהוֹן. מִן קְדָם

גִּיתֵיהוֹן: הַ וַיֵּשֶׁב עֵשָׂו בְּהַר

שֵׁעִיר עֵשָׂו הוּא אָדוּם: וַיְתִיב

עֵשָׂו בְּטוֹרָא דְשֵׁעִיר. עֵשָׂו הוּא אָדוּם: ט

אָבִי אָדוּם בְּהַר שֵׁעִיר: וְאֵלֵין. תּוֹלְדַת עֵשָׂו אַבּוּהוֹן דְּאָדוּמָאֵי

בְּטוֹרָא דְשֵׁעִיר: דְּ אֵלֶה שְׁמוֹת בְּנֵי-עֵשָׂו אֵלִיפּוֹ בֶן-

עֲדָה אֵשֶׁת עֵשָׂו רְעוּאֵל בֶּן-בְּשֵׁמֶת אֵשֶׁת עֵשָׂו:

אֵלֵין שְׁמֵהַת בְּנֵי עֵשָׂו. אֵלִיפּוֹ. בֶּר עֲדָה אֵתַת עֵשָׂו. רְעוּאֵל. בֶּר בְּשֵׁמֶת

אֵתַת עֵשָׂו: יא וַיְהִיו בְּנֵי אֵלִיפּוֹ תִימָן אֹמֵר צְפוֹ

וְגַעְתָּם וְקָנוּ: וְהוּוּ בְנֵי אֵלִיפּוֹ. תִימָן אֹמֵר. צְפוֹ וְגַעְתָּם וְקָנוּ:

יב וַתִּמְנַע הַיְתָה פִּילְגֵשׁ לְאֵלִיפּוֹ בֶן-עֵשָׂו

— כס"י —

ומפני הבושה, שמכר בכורתו: ט ואלה. לשעיר: יב ותמנע היתה פילגש. להודיע
התולדות שהולידו בניו עכשיו משהלך גדלתו של-אברהם כמה היו תאבים לדבק

תפסיר רס"ג

פולדת לה עמלק. הולאי בני עדה זוגה' עשו: יג) והולאי בני רעואל. נחת וזרח שמה ומזה. הולאי כאנו. בני בשמת זוגה' עשו: יד) והולאי כאנו. בני אהליבמה אבנה' ענה. אבנה' צבעון זוגה' עשו. פולדת לה. יעוש ויעלם וקרח: טז) הולאי צנאדיד בני עשו. בני אליפו בפרה. תימן צנדיד אומר צנדיד. צפו צנדיד וקנו צנדיד: טז) וקרח צנדיד. וגעתם צנדיד

וַתֵּלֶד לְאֵלִיפֹז אֶת-עַמְלֵק
 אֵלֶּה בְּנֵי עֵדָה אִשְׁתּוֹ עֵשָׂו:
 וַתִּמְנַע הָיִת לְחִינְתָּא. לְאֵלִיפֹז בֶּר עֵשָׂו.
 וַיֵּלֶדֶת לְאֵלִיפֹז יֵת עַמְלֵק. אֵלִינ. בְּנֵי
 עֵדָה אֶתֶת עֵשָׂו: יג) וְאֵלֶּה בְּנֵי
 רְעוּאֵל נַחַת וְזָרַח שִׁמְהָ
 וּמִזֶּה אֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי בְשָׁמֶת
 אִשְׁתּוֹ עֵשָׂו: וְאֵלִינ בְּנֵי רְעוּאֵל.
 נַחַת וְזָרַח שִׁמְהָ וּמִזֶּה. אֵלִינ הוּוּ. בְּנֵי

בְּשָׁמֶת אֶתֶת עֵשָׂו: יד) וְאֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי אֶהְלִיבְמָה בֵּת-
 עֵנָה בֵּת צִבְעוֹן אִשְׁתּוֹ עֵשָׂו וַתֵּלֶד לְעֵשָׂו אֶת-
 יְעוֹשׁ וְאֶת-יַעֲלָם וְאֶת-קָרַח: וְאֵלִינ הוּוּ. בְּנֵי אֶהְלִיבְמָה
 בֵּת עֵנָה. בֵּת צִבְעוֹן אֶתֶת עֵשָׂו. וַיֵּלֶדֶת לְעֵשָׂו יֵת יְעוֹשׁ וְיֵת יַעֲלָם וְיֵת
 קָרַח: טז) אֵלֶּה אֱלוֹפֵי בְּנֵי-עֵשָׂו בְּנֵי אֵלִיפֹז בְּכוֹר
 עֵשָׂו אֱלוֹף תִּימָן אֱלוֹף אֹמֵר אֱלוֹף צְפוֹ אֱלוֹף
 קָנוֹ: אֵלִינ רַבְרַבִּי בְּנֵי עֵשָׂו. בְּנֵי אֵלִיפֹז בּוֹכְרִיָּה דְעֵשָׂו. רַבָּא תִימָן
 רַבָּא אֹמֵר, רַבָּא צְפוֹ רַבָּא קָנוֹ: טז) אֱלוֹף-קָרַח אֱלוֹף גֵּעַתָּם

— כס"י —

שבא על אשתו שלשעיר ויצאה תמנע
 מביניהם, וכשגדלה נעשית פילגשו,
 וזהו ואחות לוטן תמנע, ולא מנאה עם
 בני שעיר שהיתה אחותו מן האם ולא
 מן האב: טו) אלה אלופי בני עשו.
 ראשי משפחות:

בזרעו. תמנע זו בת אלופים היתה, שנאמר
 (פסוק כג) ואחות לוטן תמנע, ולוטן מאלופי
 יושבי שעיר היתה, מן החורים שישבו בה
 לפניו, אמרה איני זוכה להנשא לך, הלואי
 ואהיה פילגש. ובדברי הימים מונה אותה
 (דברי הימים א' 6 לו) בבניו שלאלופו, מלמד

תפסיר רס"ג

אֱלוֹף עֲמֶלֶק אֱלֹהֵי אֱלֹפֵי
 אֱלִיפֹז בְּאֶרֶץ אֲדוֹם אֱלֹהֵי
 בְּנֵי עֵדָה: רַבָּא קַרְח. רַבָּא גְעָתָם
 רַבָּא עֲמֶלֶק. אֱלִין רַבְרַבִּי אֱלִיפֹז בְּאֶרֶץ
 דְּאֲדוֹם. אֱלִין בְּנֵי עֵדָה: דָּ וְאֱלֹהֵי בְּנֵי
 רְעוּאֵל בֶּן-עֵשׂוֹ אֱלוֹף נַחַת
 אֱלוֹף זֶרַח אֱלוֹף שְׁמָה
 אֱלוֹף מִזָּה אֱלֹהֵי אֱלֹפֵי
 רְעוּאֵל בְּאֶרֶץ אֲדוֹם אֱלֹהֵי

ועמלק צנדיד. הולאי צנאדיד
 אליפו פי בלד אדום. הולאי בני
 עדה: יז) והולאי צנאדיד
 רעואל אבן עשו. נחת צנדיד
 וזרח צנדיד ושמה צנדיד ומזה
 צנדיד. הולאי צנאדידה פי בלד
 אדום. והם בני בשמת זוגה
 עשו: יח) והולאי. בני אהליבמה
 זוגה עשו. יעוש צנדיד. יעלם
 צנדיד קרח צנדיד. הולאי
 צנדיד אהליבמה. אבנה ענה
 זוגתה: יט) הולאי בני עשו.
 והולאי צנאדידהם והם
 אלאחמרון: כ) והולאי בני

בְּנֵי בְשָׁמַת אֵשֶׁת עֵשָׂו: וְאֱלִין. בְּנֵי רְעוּאֵל בֶּר עֵשׂוֹ. רַבָּא
 נַחַת רַבָּא זֶרַח. רַבָּא שְׁמָה רַבָּא מִזָּה. אֱלִין רַבְרַבִּי רְעוּאֵל בְּאֶרֶץ
 דְּאֲדוֹם. אֱלִין בְּנֵי בְשָׁמַת אֵשֶׁת עֵשָׂו: דָּ וְאֱלֹהֵי בְּנֵי
 אֶהְלִיבְמָה אֵשֶׁת עֵשָׂו אֱלוֹף יְעוֹשׂ אֱלוֹף יְעֵלָם
 אֱלוֹף קַרְח אֱלֹהֵי אֶהְלִיבְמָה בֵּת-עֵנָה
 אֵשֶׁת עֵשָׂו: וְאֱלִין. בְּנֵי אֶהְלִיבְמָה אֵשֶׁת עֵשָׂו. רַבָּא יְעוֹשׂ. רַבָּא
 יְעֵלָם רַבָּא קַרְח. אֱלִין רַבְרַבִּי. אֶהְלִיבְמָה בֵּת עֵנָה אֵשֶׁת עֵשָׂו:
 יט) אֱלֹהֵי בְּנֵי-עֵשָׂו וְאֱלֹהֵי אֱלֹפֵיהֶם הוּא אֲדוֹם:
 אֱלִין בְּנֵי עֵשָׂו. וְאֱלִין רַבְרַבִּיהוֹן הוּא אֲדוֹם: ס (שבועי) ב אֱלֹהֵי
 בְּנֵי שְׁעִיר הַחֲרִי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ לוֹטֵן וְשׁוֹבֵל

————— כס"י —————

לזיתים מלא קנה זה לגפנים, שהיו
 טועמין העפר ויודעים אי זו נטיעה
 ראונה לה:

כ יושבי הארץ. שהיו יושביה קודם
 שבא עשו לשם. ורבותינו דרשו שהיו
 בקיאים בישובה של ארץ, מלא קנה זה

תפסיר רס"ג

שעיר אלהורין. ספאן אלבלד.
 לוטן ושובל וצבעון וענה:
 כא) ודשון ואצר ודישון. הולאי
 צנאדיד אלהורין. בני שעיר פי
 בלד אדום: כב) וכאנו בני לוטן
 חרי והימם. ואכיתה תמנע:
 כג) והולאי בני שובל. עלון
 ומנחת ועיבל. שפו ואונם:
 כד) והולאי בני צבעון ואיה
 וענה. הו ענה. אלדי רפב
 אלבגאל פי אלפר. חין כאן
 ירעא חמיר צבעון אביה:

וְצִבְעוֹן וְעֵנָה: אֵלֶּיךָ בְּנֵי שְׂעִיר
חֹרָאִי. יִתְּבִי אֶרְעָא. לוֹטָן וְשׁוּבָל וְצִבְעוֹן
וְעֵנָה: כֵּן וְדִשׁוֹן וְאַצָּר וְדִישׁוֹן
אֵלֶּה אֵלֹפֵי הַחֲרִי בְּנֵי
שְׂעִיר בְּאֶרֶץ אֲדוּם: וְדִישׁוֹן
וְאַצָּר וְדִישׁוֹן. אֵלֶּיךָ רִבְרֵבִי חֹרָאִי בְּנֵי
שְׂעִיר בְּאֶרְעָא דְאֲדוּם: כֵּן וַיְהִי־וְ
בְּנֵי־לוֹטָן חֲרֵי וְהִימָם
וְאַחֹת לֹטָן תִּמְנַע: וְהוּוֹ

בני לוטן חורי והימם. ואחתיה דלוטן תמנע: כג) **ואלה בני**
שובל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם: ואלין בני
שובל. עלון ומנחת ועיבל. שפו ואונם: כד) ואלה בני צבעון
ואיה וענה הוא ענה אשר מצא את הימם
במדבר ברעתו את החמרים לצבעון אביו:
ואלין בני צבעון ואיה וענה. הוא ענה. דאשכח ית גבריא במדברא.
כד הוה רעי ית חמריא לצבעון אבוהי: כה) ואלה בני ענה

— כס"י —

והביא פסולין לעולם. ולמה נקרא שמם
 ימים, שאימתן משלת על הבריות, דאמר
 רבי חנינא מימי לא שאלני אדם על מבת
 פרדה לבנה ונהיה (והלא קא חזינן דנהיה, אל
 תקרי ונהיה אלא ונהיה, כי המכה לא תרפא
 לעולם). ולא הזקק לכתוב לנו משפחות
 החורי אלא מפני תמנע, ולהודיע גדלת זרע
 אברהם, כמו שפרשתי למעלה (פסוק יז):

כד ואיה וענה. וי"ו יתרה, והוא כמו איה
 וענה, והרבה יש במקרא (דניאל ח יג) תת
 וקדש וצבא מרמס, (סליס עו ז) נרדם ורכב
 וסוס: הוא ענה. האמור למעלה (פסוק ט)
 שהוא אחיו של צבעון וכאן הוא קורא אותו
 בנו, מלמד שבא צבעון על אמו והוליד את
 ענה: את הימם. פרדים, הרביע חמור על
 סוס נקבה וילדה פרד, והוא היה ממזר

תפסיר רס"ג

דִּישׁוֹן וְאֶהְלִיבְמָה בַּת-עֵנָה:
 וְאֵלֶיךָ בְּנֵי עֵנָה דִּישׁוֹן. וְאֶהְלִיבְמָה בַּת
 עֵנָה: כֹּה וְאֵלֶּה בְּנֵי דִישׁוֹן
 חֲמֹדֵן וְאַשְׁבֵּן וְיִתְרֵן וְכָרֵן:
 וְאֵלֶיךָ בְּנֵי דִישׁוֹן. חֲמֹדֵן וְאַשְׁבֵּן וְיִתְרֵן וְכָרֵן:
 אֵלֶּה בְּנֵי-אֶצֶר בְּלָהֶן
 וְזַעֲוֹן וְעֵקֹן: אֵלֶיךָ בְּנֵי אֶצֶר. בְּלָהֶן
 וְזַעֲוֹן וְעֵקֹן: כֹּה אֵלֶּה בְּנֵי-דִישׁוֹן
 עֹיץ וְאַרְזֵן: אֵלֶיךָ בְּנֵי דִישׁוֹן עֹיץ וְאַרְזֵן:
 אֵלֶּה אֱלוֹפֵי הַחֲרִי אֱלוֹף לֹטֵן אֱלוֹף שׁוֹבֵל
 אֱלוֹף עֲבֻעֹן אֱלוֹף עֵנָה: אֵלֶיךָ רַבְרָבִי חוֹרְאִי. רַבָּא לֹטֵן
 רַבָּא שׁוֹבֵל. רַבָּא עֲבֻעֹן רַבָּא עֵנָה: ל אֱלוֹף דִּישׁוֹן אֱלוֹף
 אֶצֶר אֱלוֹף דִּישׁוֹן אֵלֶּה אֱלוֹפֵי הַחֲרִי לְאַלְפֵיהֶם
 בְּאַרְצֵי שְׁעִיר: רַבָּא דִּישׁוֹן. רַבָּא אֶצֶר רַבָּא דִּישׁוֹן. אֵלֶיךָ רַבְרָבִי
 חוֹרְאִי. לְרַבְרָבְנִיהוֹן בְּאַרְעָא דְשְׁעִיר: פ לֹא וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים
 אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאַרְצֵי אֲדוּם לְפָנֵי מֶלֶךְ-מֶלֶךְ:
 לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וְאֵלֶיךָ מַלְכֵי. דְּמַלְכוּ בְּאַרְעָא דְאֲדוּם.

— רס"י —

לֹא וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים וגו'. שְׁמֹנֶה הָיוּ וְכַנְגָדֵן רַחְבְּעָם, אֲבִיָּה, אֶסָא, יְהוֹשֻׁפֵט. וּבִימֵי יוֹרָם
 הֶעֱמִיד יַעֲקֹב וּבִטְלַת מְלָכוֹת עָשׂוּ בִימֵיהֶם. בְּנוֹ פְתִיב (מ"ג ט כ) בְּיָמָיו פָּשַׁע אֲדוּם מִתַּחַת
 וְאֵלֶּה הָיוּ שְׁאוּל, וְאִישׁ בְּשֵׁת, דָּוִד, וְשִׁלְמֹה, יֵד יְהוּדָה וְיִמְלָכוּ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ, וּבִימֵי שְׁאוּל

זֶלְלָה הַדְּקָרוֹק: כֹּה וְאֵלֶּה בְּנֵי עֵנָה דִּישׁוֹן וְאֶהְלִיבְמָה. כֹּל אֶהְלִיבְמָה בְּמֵאֲרִיךְ בְּלִמ"ד בַּר מִן דִּין
 וְהִיא לְרַע: לֹא אֲשֶׁר מָלְכוּ. כֹּתֵב מֵהַר"ב שֶׁהַמ"ם בְּגַעִיא וְהַשׁו"א שְׁבַלְמַד נַע:

תפסיר רס"ג

מלכו פי בלד אדום. קבל אן
 ומלך מלך לבני אסראיל:
 (לב) ומלך פי אדום. בלע אבן
 בעור. ואסם קריתזה דנהב:
 (לג) תים מאת. ומלך בעדה.
 יובב אבן זרח מן אלבצרה:
 (לד) פמאת. ומלך בעדה. חושם
 מן בלד אלימן: (לה) פמאת
 חושם. ומלך בעדה הדד אבן
 בדה. אלדי קתל אלמדיאנין
 פי ציאע מואב. ואסם
 קריתזה עוית: (לו) פמאת. ומלך
 בעדה. שמלה מן משרקה:
 (לז) פמאת. ומלך בעדה. שאול

קדם דימלוך מלכא לבני ישראל:
 לב ומלך באדום בלע
 בן בעור ושם עירו
 דנהבה: ומלך באדום. בלע בר
 בעור. ושום קרתיה דנהבה: לג ומית
 בלע ומלך תחתיו יובב
 בן זרח מבצרה: ומית בלע.
 ומלך תחותיה: יובב בר זרח מבצרה:
 לד ומית יובב ומלך
 תחתיו חשם מארץ

התימני: ומית יובב. ומלך תחותיה: חושם מארע דרומא:
 לד ומית חשם ומלך תחתיו הדד בן בוד
 המכה את מדין בשדה מואב ושם עירו
 עוית: ומית חושם. ומלך תחותיה הדד בר בוד. דקטיל ית מדינאי
 בחקלי מואב. ושום קרתיה עוית: לד ומית הדד ומלך
 תחתיו שמלה ממשרקה: ומית הדד. ומלך תחותיה:
 שמלה ממשרקה: לד ומית שמלה ומלך תחתיו

— כס"י —

פתיב (מ"א כז מח) ומלך אין באדום נצב מלך:
 לג יובב בן זרח מבצרה. בצרה מערי
 מואב היא. שגאמר (יכמיכ מח כז) ועל קריות
 ועל בצרה וגו', ולפי שהעמידה מלך לאדום,
 עתידה ללקות עמהם, שגאמר (ישעיכ לד ו) כי

זבח לה' בבצרה: לכ המכה את מדין
 בשדה מואב. שבא מדין על מואב
 למלחמה, והלך מלך אדום לעזור את מואב.
 ומכאן אנו למדים שהיו מדין ומואב מריבים
 זה עם זה, ובימי בלעם עשו שלום להתקשר

תפסיר רס"ג

מן רחבה אלפראת: לח) פמאת. ומלך בעדה. בעל חנן אבן עכבור: לט) פמאת. ומלך בעדה הדר. ואסם קריתיה פעו. ואסם זוגתיה מהיטבאל. אבנה' מטרד. אבנה' מא אלד'הב: מ) ובעד ד'אלך. הולאי צנאדיד עשו לעשאירדם. פי מואציעדם באסמאיהם. תמנע צנדיד. עלוה צנדיד יתת צנדיד: מא) ואהליבמה צנדיד. ואלה צנדיד ופינון צנדיד: מב) וקנו צנדיד. ותימן צנדיד

שְׁאוּל מֵרַחֲבוֹת הַנְּהָר: וּמִית שְׁמֵלָה. וּמֶלֶךְ תַּחֲתוֹהִי. שְׁאוּל מֵרַחֲבוֹת דְּעַל פָּרַת: לַח וַיִּמַּת שְׁאוּל וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו בַּעַל חֲנָן בֶּן-עֲכָבוֹר: וּמִית שְׁאוּל. וּמֶלֶךְ תַּחֲתוֹהִי בַּעַל חֲנָן בֶּר עֲכָבוֹר: לט וַיִּמַּת בַּעַל חֲנָן בֶּן-עֲכָבוֹר וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו הֵדֵר וְשֵׁם עִירוֹ פְּעוֹ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהֵיטְבָאֵל בֵּת-מִטְרָד בֵּת מִי זְהָב: וּמִית בַּעַל חֲנָן בֶּר עֲכָבוֹר. וּמֶלֶךְ תַּחֲתוֹהִי הֵדֵר. וְשֵׁם קִרְתִּיָּה פְּעוֹ. וְשֵׁם אִתְתִּיָּה מְהֵיטְבָאֵל בֵּת מִטְרָד. בֵּת מְצָרָף דְּהַפָּא: **עפטיד וְאֵלֶּה שְׁמוֹת אֱלֹהֵי עֵשָׂו לְמִשְׁפַּחְתָּם לְמִקְוֹתָם בְּשֵׁמֹת אֱלֹהֵי תַמְנַע אֱלֹהֵי עֲלוּה אֱלֹהֵי יִתָּת: וְאֵלֵיךְ. שְׁמֵהֶת. רַבְרְבֵי עֵשָׂו לְזִרְעֵיתָהוֹן. לְאִתְרִיָּהוֹן בְּשֵׁמֵהֶתָהוֹן. רַבָּא תַמְנַע. רַבָּא עֲלוּה רַבָּא יִתָּת: *מא אֱלֹהֵי אֶהְלִיבְמָה אֱלֹהֵי אֵלֶּה אֱלֹהֵי פִינֹן: רבא אֶהְלִיבְמָה. רבא אֵלֶּה רבא פִינֹן: מב אֱלֹהֵי קִנּוֹ אֱלֹהֵי**

ופסקה מהם מלכות. והראשונים הנזכרים למעלה, הם שמות תולדותם, וכן מפורש בדברי הימים (דברי הימים א' 6 נא) וימת הדר ויהיו אלופי אדם אלוף תמנע וגוי:

על ישראל: לט בת מי זהב. שהיה אומר מהו זהב, עשיר היה ואין זהב חשוב בעיניו לכולם: מ ואלה שמות אלופי עשו. שנקרא על שם מדינותיהם לאחר שמת הדר

זולק הדקדוק: * אלוף עלוה. אין כאן געיא בכל התיגאן:

תפסיר רס"ג

ומבצר צנדיד. מג) ומגדיאל
צנדיד ועירם צנדיד. והולאי
צנאדיד אלאחמריין. פי
מסאכנהם פי בלד חוזהם. הו
עשו אבו גמיעהם:

תִּימָן אֱלֹהִים מְבַצֵּר: רָבָא קִנּוּ.
רָבָא תִּימָן רָבָא מְבַצֵּר: מִג אֱלֹהִים
מִגְדִּיאל אֱלֹהִים עִירָם אֱלֹהִים |
אֱלֹהִים אֲדוּם לְמִשְׁבַּתָּם

בְּאֶרֶץ אַחֲזַתָּם הוּא עָשׂו אָבִי אֲדוּם: רָבָא מִגְדִּיאל
רָבָא עִירָם. אֵלִין רַבְרַבִּי אֲדוּם. לְמוֹתֵבְנִיהוֹן בְּאֶרֶץ אַחֲסַנְתָּהוֹן. הוּא

עָשׂו אָבוּהוֹן דְּאֲדוּמָאִי: פ פ פ

קנד פיסוקים סימן אביאסף



רש"י

מג מגדיאל. היא רומי: חסלת פרשת וישלח

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר, בְּנִבְיָאִים טוֹבִים. וְרָצָה
בְּדַבְרֵיהֶם, הַנְּאֻמִּים בְּאֵמֶת. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה,
בְּמִשְׁחַ עֲבָדוֹ, וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ. וּבְנִבְיָאֵי, הָאֵמֶת וְהַצְדִּיק: (אמ)

הפטרה דוישלא יעקב

עובדיה

חֲזוֹן עֲבָדֶיךָ כִּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לְאֲדוּם שְׁמוּעָה
שְׁמַעְנוּ מֵאֵת יְהוָה וְצִיר בַּגּוֹיִם שְׁלַח קוֹמוֹ
וְנִקְוָמָה עָלֶיךָ לְמִלְחָמָה: נְבוֹאָת, עוֹבְדֶיךָ. כְּדָנָן אָמַר יי אֱלֹהִים,
לְאֲדוּם. בְּשׁוֹרָה שְׁמַעְנָא, מִן קָדָם יי. וְאֹגַד, בְּעַמְמֵיָא שְׁלִיחַ. קוֹמוּ.
זֶלֶק הַדְּקָדוּק: שְׁמוּעָה שְׁמַעְנוּ מֵאֵת יְהוָה. תִּיבַת מֵאֵת כְּשׁוֹפֵר, וְהַשֵּׁם כְּרַבִּיעַ:

ונתעתד עליה, לקרבא: ב הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה
 מאד: הא חלש. יהבתך, בעממיא. בסיר את, לחדא: ג זדון לבך
 השיאך שכני בחגוי-סלע מרום שבתו אמר בלבו מי
 יורידני ארץ: רשע לבך, אטעך. דאת דמי לנשרא דשרי בשני
 פיפא, ברומא מותביה. אמר בלביה, מן יחתנני, לארעא:
 ד אם-תגביה פנשר ואם-בין פוכבים שים קנך משם
 אורידך נאם-יהוה: אם תרים פנשרא. ואם ביני פוכביא, תשוני
 מדורך. מתמן במימרי אחתנך, אמר יי: ה אם-גנבים באו-לך
 אם-שודדי לילה איך נדמיתה הלוא יגנבו דים
 אם-פצרים באו לך הלוא ישאירו עללות: אם גנבין אתו
 עלך, אם בזוי ליליא. איכדין, הוייתא דמוד. עד דגנבו, מסתהון. אם
 חטופין בקטופין, אתו עלך. הלא משארין לך, עוללן: ו איך נחפשו
 עשו נבעו מצפניו: איכדין, אתבליש עשו. אתגליו, מטמורוהי:
 ז עד-הגבול שלחוף כל אנשי בריתך השיאוך יכלו לך
 אנשי שלמד לחמד ישימו מזור תחתיך אין תבונה בוז:
 מן תחומא, אגליוד. כל, אנש קימד. אטעיוך. יכלו לך, אנש שלמד.
 אכלי, פתורך. שויאו תקלא, תחותך. מדלית בך, סכלתנו: ח הלא
 ביום ההוא נאם יהוה והאבדתי חכמים מאדום ותבונה
 מהר עשו: הלא בעדנא ההוא, אמר יי. ואוביד חכימין, מאדום. וכל
 גבר דביה סכלתנותא, מברכא דעשו: ט וחתו גבוריך תימן
 למען יפרת-איש מהר עשו מקטל: ויתברון גברך, דרומא.
 בדיל דישתיעי גברא, דביה צרפא. מברכא דעשו, מקטול: י מחמס
 אחיך יעקב תכסך בושח ונכרת לעולם: מחטוף. אחוד

יַעֲקֹב, תַחֲפִינְךָ בְּהַתְּאָה וְתַשְׁתִּיבֵנִי, לְעֵלָם: ^{יא} בַּיּוֹם עֲמִדְךָ מִנְּגִיד
 בַּיּוֹם שְׁבוֹת זָרִים חִילוֹ וְנִכְרִים בָּאוּ (כ' שער) שְׁעָרָיו
 וְעַל-יְרוּשָׁלַם יָדוּ גֹזְלִים גַּם-אַתָּה כְּאַחַד מֵהֶם: בַּיּוֹם, מִקְמָךְ
 מִקְבִּיל. בַּיּוֹמָא. דְּבִזּוּ עֲמַמְיָא, נִכְסוּהִי. וְנִכְרְאִין, עָלוּ בְּקִרוּזְהִי. וְעַל
 יְרוּשָׁלַם, רָמוּ עַד בֵּין. אַף אַתָּה, כְּחַד מִנְּהוּן: ^{יב} וְאַל-תֵּרָא בַּיּוֹם-אַחֲרֶיךָ
 בַּיּוֹם נִכְרוּ וְאַל-תִּשְׂמַח לְבַנֵּי-יְהוּדָה בַּיּוֹם אֲבָדָם וְאַל-
 תִּגְדֹּל פִּיךָ בַּיּוֹם צָרָה: וְדַחֲזִיתָא בַּיּוֹמָא דְאַחוּךְ, בַּיּוֹם תִּבְרִיָה.
 וְדַחֲדִיתָא לְבַנֵּי יְהוּדָה, בַּיּוֹם תִּבְרָהוּן. וְדַאֲסִיתָא לְמַלְלָא רַבְרָבָן, בְּעֵדָן
 עָקָא: ^{יג} אַל-תָּבֹא בְּשַׁעַר-עַמִּי בַּיּוֹם אִידָם אַל-תֵּרָא
 גַּם-אַתָּה בְּרַעְתּוֹ בַּיּוֹם אִידוֹ וְאַל-תִּשְׁלַחְנָה בְּחִילוֹ בַּיּוֹם
 אִידוֹ: דְּעַלְתָּא בְּתַרְעֵי עַמִּי, בַּיּוֹם תִּבְרָהוּן. דַּחֲזִיתָא אַף אַתָּה. בְּבִשְׁתִּיָה,
 בַּיּוֹם תִּבְרִיָה. וְדַאֲוִשִׁיטְתָּא יָדָךְ בְּנִכְסוּהִי, בַּיּוֹם תִּבְרִיָה: ^{יד} וְאַל-תִּעֲמֹד
 עַל-הַפֶּרֶק לְהַכְרִית אֶת-פְּלִיטָיו וְאַל-תִּסְגֹּר שְׁרִידָיו בַּיּוֹם
 צָרָה: וְדַקְמַתָּא, עַל פֶּרְקָא. לְשִׁיצָאָה, יַת מְעַרְקוּהִי. וְדַמְסַרְתָּא
 מְשִׁיזְבוּהִי, בְּעֵדָן עָקָא: ^{טו} כִּי-קָרוֹב יוֹם-יְהוָה עַל-כָּל-הַגּוֹיִם
 כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ יַעֲשֶׂה לְךָ גְּמֻלָּךְ יִשׁוּב בְּרֵאשִׁיךָ: אֲרִי קָרִיב
 יוֹמָא דְּעַתִּיד לְמִיתִי מִן קָדָם יְיָ, עַל כָּל עֲמַמְיָא. כְּמָא דְּעַבְדְתָּא, כִּן
 יִתְעַבֵּיד לְךָ. גְּמֻלָּךְ, יִתְתַב בְּרִישֶׁךָ: ^{טז} כִּי כַּאֲשֶׁר שְׁתִּיתֶם עַל-הָר
 קְדָשִׁי יִשְׁתּוּ כָּל-הַגּוֹיִם תִּמְיֵד וְשִׁתּוּ וְלָעוּ וְהָיוּ כְּלוֹא הָיוּ:
 אֲרִי. כְּמָא דַּחֲדִיתוּן, עַל מַחַת טוּרָא דְקָדְשִׁי. כִּן יִשְׁתּוּן כָּל עֲמַמְיָא כְּס
 פְּרַעְנוּתְהוּן, תְּדִירָא. וְיִשְׁתּוּן, וְיִסְתַּלְעֲמוּן. וְיִהוּן, כַּד לָא הָווּ: ^{יז} וּבְהָר
 צִיּוֹן תִּהְיֶה פְּלִיטָה וְהָיָה קֹדֶשׁ וְיִרְשׁוּ בֵּית יַעֲקֹב אֶת

זולק הדקדוק: ^{יא} עמדתך. הקמץ שבמ"ם רחב, והשוא שבדל"ת נע מפני המאריך:
 ירושלים. בפשט אחד והיא מלרע:

מורשיהם: ובטורא דציון. תהי שיזבא, ויהון קדישין. ויחסנון, דבית
 יעקב. נכסי עממיא, דהו מחסנין להון: **והיה בית-יעקב אש**
ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום
ולא-יהיה שריד לבית עשו כי יהוה דבר: ויהון דבית יעקב
 תקיפין פאישתא ובית יוסף, חסינין פשלהביתא. ובית עשו, חלשין
 פקשא. וישלטון בהון, ויקטלוננון. ולא יהי שיזבא, לבית עשו. ארי
 במימרא די, גזיר בן: **וירשו הנגב את-הר עשו והשפלה**
את-פלשתים וירשו את-שדה אפרים ואת שדה שמרון
ובנימן את-הגלעד: ויחסנון יתבי דרומא, ית פרכא דעשו. ויתבי
 שפילתא, ית ארע פלשתאי. ויחסנון, ית קרוי אפרים. וית, קרוי שומרון.
 ודבית בנימין יחסנון ית יתבי, ארע גלעד: **וגלת החל-הזה לבני**
ישראל אשר-פנענים עד-צרפת וגלת ירושלם אשר
בספרד ירשו את ערי הנגב: וגלות עמא הדין. לבני ישראל
 דבארע פנענאה, עד צרפת. וגלות ירושלם, דבספמיא. יחסנון, ית, קרוי
 ארע דרומא: **ועלו מושעים בהר ציון לשפט את-הר**
עשו והיתה ליהוה המלוכה: ויסקון משיזבין, בטורא דציון.
 למדן, ית פרכא דעשו. ותתגלי מלכותא די, על כל יתבי ארעא:

(גאלנו יהוה צבאות שמו קדוש ישראל:)

(פרקנא. יי צבאות, שמייה. קדישא, דישראל:)

על דא יתברך וישתבח, שמה רבא קדישא. די לעילא, חיא וקימא. מברך הוא לעלם,
 ולעלמי עלמיא:



וזלק הדקדוק: בספרד. פתח באתנח בכל ספרי תימן: